

Prosjekt

Vern vipa

For beskyttelse av vipa og de øvrige fuglene i Karmøys kulturlandskap

Rapport 2-2013

BioDiv2010

Tittel: Prosjekt Vern Vipa. Rapport 2-2013.

Forfatter: Arnt Kvinnesland.

Emneord: Vipe, vern, mangfold, naturforvaltning, kulturlandskap.

Forkortelser er benyttet for navn knyttet til mange observasjoner. OKB: Oskar K. Bjørnstad, KBS: Knut Bendik Storesund, KMS: Kjell Magne Storesund. Andre forkortelser er AO: Artsobservasjoner.no (observatører til omtalte funn kan søkes opp her), pm: personlig meddelt informasjon til (navn). Observasjoner som ikke knyttet til kilde, er gjort av forfatter av rapporten.

Bildene er tatt av Arnt Kvinnesland når annet ikke er nevnt. Det største bildet på forsida er tatt ved Stangemyrane. De små viser fra venstre: strandsnipe på hekkeplass på Vestheim industriområde, beitelandskap ved Steinsvatnet på Fosen, og en tjeld som holder øye med ungene sine på Vea.

Ferdigstilt: 30.09.13

BioDiv2010 bestod i 2013 av følgende personer: Knut Bendik Storesund, Kjell Magne Storesund, Peder Christiansen, Oskar K. Bjørnstad og Arnt Kvinnesland.

BioDiv2010 vil takke alle bønder og grunneiere i Karmøy som tar hensyn til vipa og de andre hekkefuglene i åker og eng. Takk til de som har stilt på info-møtene vi har hatt og til alle som har kontaktet oss for rådgiving og meddelt oss viktige observasjoner. Også takk til jegere som hjelper oss å holde nede antall smårovvilt.

Økonomisk støtte fra: Fylkesmannen i Rogaland og Skudenes & Aakra Sparebank.

Kontakt oss: Prosjektet Vern Vipa fortsetter i 2014. Kontaktpersoner: Knut Bendik Storesund 95 777 838 og Kjell Magne Storesund 97 573 183. Følg vipeprosjektet videre her: <http://karmoy.ringmerkingsgruppe.no/>

Innhold

Innledning	5
Innsats	6
Mannskap og metoder	6
Møter og media	6
Økonomi	6
Påvirkningsfaktorer	7
Predatorer	7
Vær- og næringsforhold	13
Drenering og dyrking	19
Lyngbrenning	20
Gjengroing	21
Fragmentering	21
Infrastruktur	22
Jakt	23
Andre farer og utfordringer	23
Ankomst	24
Forløperne	24
Hovedankomst	24
Til hekkeplassene	26
Hekketid	28
Egglegging og rugetid	28
Klekking og oppvekst	29
Etter hekketida	30
Borttrekk	30
Overvintring	31
Kartlegging	32
Valg av hekkebiotop	32
Bestandstall	34
Tilbakegang	35
Årsaker til tilbakegangen	35
Kan tilbakegangen snus?	36
Vipas utbredelse, kart	37
Hekkeområdene i 2013	38
Osnes-Hauske-Torvastad (Brekkedalen-Munkaskard)	38
Stangemyrane-Øvre Hauge	39
Øvrabø, Gunnarshaug-Storasund	39
Bø/Bøvatnet	34
Lande-Utvik	40
Skeie-Våge (Sletthei-Kongsheiå)	40
Velde (Sørbø)	41
Håvik-Meland-Kolstø	42
Eide-Nordstokke	43
Sund-Vea-Haringstad-Munkejord-Mannes	44
Heiavatnet-Tjøsvoll	44
Åkra øst-Killingtjørn	45
Liknes-Stava	45
Ferkingstad-Stol-Langåker	46
Langåker-Nessjøen-Nes	47
Hennes	47
Sandhåland-Haga	48
Risidal-Høynes-Syre-Mjølhus	48
Vik-Falnes-Dale	49
Norheim-Vormedal	50
Spanne	50
Røyksund	51
Ringmerking	52
Merketall	52
Kontroller og gjenfunn	53
Et verneverdig mangfold	55
Referanser	58

Sammendrag

Etter en dødbringende vinter for mange av vipene våre, ble årets hekkesesong en suksess. Det hekket ca. 200 par i Karmøy kommune i 2013, et antall som er på høyde med de to foregående sesongene.

Målrettet jakt på mår og mink, flere bønder som har tatt hensyn til vipene i åker og eng, samt gunstige værforhold under ungenes oppvekst i 2013, er nok hovedårsakene til den vellykka hekkesesongen. Kanskje ser vi starten på en oppgang som kan føre vipebestanden i Karmøy i retning av det den var fram til 1980-årene. Et anslag på ca. 300 unger kom på vingene, og det er langt over foregående år.

Likevel, til tross for grundig kartlegging og oppdagelse av nye hekkeplasser – og til tross for høy innsats for å snu utviklingen – har ikke hekkebestanden økt i prosjektperioden. Vipa strever fortsatt med å holde antallet oppe på mange av de årlig brukte hekkeplassene.

Kjerneområdene for vipa i Karmøy befinner seg i de mest aktive landbruksområdene på Vest-Karmøy, fra Hemnes til Liknes, og på Nord-Karmøy fra Håvik til Gunnarshaug og vestover mot Hauske. Flest unger vokste i 2013 opp på beitemarker med fuktige søkk eller myrpartier, kubeiter syntes bedre enn sauebeiter. Gjenlegg (åker/eng behandlet med bl.a. Roundup) som lå urørte gjennom hekkesesongen ga også god uttelling i form av overlevende unger.

Med en mildere vinter på overvintringsplassene i 2013/14, er det på bakgrunn av årets hekkesuksess, godt håp om å registrere bestandsframgang til våren. Skal prosjektet "Vern vipa" lykkes, må det være en god dialog mellom landbruk og naturforvaltning. Økonomisk støtte til bønder som avsetter areal og gjør en ekstra innsats for at hekking skal lykkes, må videreføres. Det er avgjørende at antall rovdyr holdes på et lavest mulig nivå. Revejakta må forsterkes og jakttrykket på mink og mår må holdes oppe. Så sant det er mulig må myr og fuktområder i jordbrukslandskapet ikke tørrlegges, bekker og grøfter må forbli åpne.

Innsatsen for å berge vipa forbedrer også mulighetene for andre arter til å fostre opp unger. Både tjeld, storspove og rødstilk hadde en særs produktiv sesong.

Innledning

Dette er rapport nr. 2 fra BioDiv2010 som omhandler vern av vipa og de øvrige fuglene i Karmøys kulturlandskap. Den første dreide seg om treårsperioden 2010-12, med tilbakeblikk på bestandsutviklingen de siste tiårene. Denne siste rapporten omhandler kun 2013. Hensikten med sammenstillingen er først og fremst å dokumentere den aktuelle bestandssituasjonen for vipa, men vi har også oppmerksomheten rettet mot de øvrige hekkefuglene i jordbrukslandskapet. Skal vi kunne drive effektivt vern, må vi kjenne til hva som skjer, nærmest fra år til år, for å kunne iverksette nye tiltak eller eventuelt endre på eller forlenge og forbedre tiltak som allerede er prøvd.

Det er lagt vekt på registrering av hvilke faktorer som påvirker hekkeresultatet til vipa. For å finne svar, er søkelyset rettet mot predatorer som kan være mest problematiske for vipa, hvordan vær- og næringsforhold påvirker vipas levevis, og hvilke natur- og bruksendringer som er på gang i det vide kulturlandskapet i Karmøy.

Vi følger vipene gjennom hekkesesongen 2013, fra ankomst, gjennom hekketida og til de siste forlater oss. En del plass i rapporten er viet kartleggingen som er gjort: Hvilke biotyper velger vipa for tida? Hvor lykkes den best med hekking, hvor går det dårligst? Vi forsøker å finne svar på hva som er grunnene til at bestanden ikke opplever framgang etter 4 sesonger med målretta innsats for å hjelpe den. Siste halvdel av rapporten er stort sett viet en gjennomgang av den enkelte hekkeplass i kommunen med et varierende antall observasjoner fra hver lokalitet, alt etter hvor ofte vi i Vern vipa har hatt anledning til å besøke de forskjellige hekkestedene.

Til sist har vi med litt om ringmerkingsvirksomheten, merketall, kontroller og gjenfunn. Avslutningsvis inkluderer rapporten fotoglimt fra hekkesesongen 2013 i Karmøys kulturlandskap.

Rapport nr. 1-2012 kan du lese her: <http://karmoy.ringmerkingsgruppe.no/rapport/Vipe2010-12.pdf>
Nyheter fra Vern vipa/BioDiv2010 og annet fuglestoff fra Karmøy her:

<http://karmoy.ringmerkingsgruppe.no/>. Fugleobservasjoner legges ellers fortløpende inn
Artsobservasjoner i Artsdatabanken. Her kan du for eksempel søke opp gamle observasjoner av vipa fra Karmøy – og de aller siste funnene.

Innsats

Mannskap og metoder

Flere bønder tok i løpet av våren kontakt med kommunen og Vern vipa fordi de ønsket «å gjøre noe for vipa.» Per 20.4 var det allerede pløyd opp og lagt til rette med «vipeåkrer» som bare skal ligge der til bruk for vipa. Disse åkrene ble anlagt på Hemnes, Ferkingstad og Stava, og en fjerde ved Stangemyrane. Godt samarbeid og dialog mellom Vern vipa, kommunen og bønder/gårdseiere, er avgjørende for at prosjektet skal lykkes.

I slutten av april og de første to ukene av mai ble det satt ut markeringspinner på de aller fleste reirene som vi antok lå utsatt til med hensyn til maskinelt arbeid. Det ble tatt kontakt med aktuelle bønder i de fleste tilfeller, men tidsfaktoren gjorde at noen steder ble pinner satt ut uten direkte kontakt med grunneier eller forpakter. På Nordstokke ble både rugende tjeld og vipe spart da enga ble gjødslet 10.5. Bonden kjørte utenom pinnene og lot være å sprøyte møkk over reirene. Det ble også tatt hensyn til fuglene videre utover sommeren. Resultat: 2 par vipar fikk 8 unger på vingene!

Feltarbeidet: overvåking, opptelling og ringmerking er utført av Vern vipa. Noen nye hekkeområder er oppdaget og de aller fleste hekkeplassene er besøkt flere ganger for å avdekke utviklingen gjennom sesongen. Bønder og jegere har bidratt med mye nyttig informasjon. Kråkefeller som ble bygget for å brukes i utvalgte områder like før hekkesesongen, fungerte ikke. Det ble likevel felt en del kråker av bønder som på eget initiativ ønsket å redusere antall kråker rundt dørene.

Møter og media

Haugesunds Avis trykket en reportasje om vipas situasjon i Karmøy 13.3 med tittelen «Vipa i fare – et sikkert vårtegn kan forsvinne». Reaksjoner fra lesere tydet på at mange ikke var klar over hvor trua situasjonen for vipa har blitt. I tillegg gav oppslaget oss tips om en for oss ukjent hekkeplass som hadde produsert unger i fjor.

BioDiv2010 arrangerte vipemøte for alle interesserte på Kulturhuset på Åkra 4.4. Oppmøtet var labert, men med bønder og interesserte fra Torvastad og fra Vest-Karmøy fikk vi likevel utvekslet nyttige erfaringer og interessante observasjoner. Bønder er svært sårbare på å få skylda for vipas problemer og BioDiv2010 er da også helt klar på at det kun er gjennom samarbeid at resultater kan oppnås. De fleste bønder er interessert i å bevare vipa og det øvrige biologiske mangfoldet, men dette kan være problematisk i forhold til de føringer som det moderne jordbruket jobber under med hensyn til effektivitet og inntjening. Katter, kråker og måker ble trukket fram som de største problemskaperne for vipa.

Aprilnummeret av Ryggjavern (Naturvernforbundet) hadde artikkel om vipeprosjektet på Karmøy og om bestandssituasjonen på Jæren. TV-Haugaland sendte 16.4 innsalg om vipa og den seine våren og hvordan det nå lå an på Karmøy. K. B. Storesund ble intervjuet og fortalte om Prosjekt Vern vipa. Dessverre ble alt som hadde blitt sagt om hva bøndene kunne gjøre for å berge vipekull under arbeid på åker og eng klippet bort.

Økonomi

Vern vipa mottok i 2013 kr 3000 fra Skudenes og Aakra sparebank og 16 000 fra Fylkesmannen i Rogaland. Pengene ble betalt ut til bønder som gjorde en ekstra innsats for vipa, f. eks. laget egne åkrer, lot mark med vipehekking ligge ubrukt eller fjernet uønska trær i hekkeområder.

Påvirkningsfaktorer

Predatorer

Katt

Kattene ferdes over alt hvor vipa hekker, som her på Ferkingstad. I bakgrunnen ses en åkeren som ble "regulert" av gårdbruker Gunnar Lurane for å gi vipa en freda flekk å hekke på. Men som han sier: Hva nytter det å berge vipereir med egg dersom kattene eter opp ungene når de kommer til verden? 3.5.13.

Følgende tekst er hentet fra nrk.no/nyheter 2.2.13.

Katter er en uønsket art i norsk fauna, sier ornitologisk forening og vet at de ber om trøbbel. Men de små lodne drapsmaskinene tar så mange fugler at foreninga er bekymra for norsk dyreliv. Det er rundt sju hundre tusen katter i Norge i dag, og 93 prosent av dem ferdes ute i naturen. Der bedriver de en av sine favorittsysler i stor stil, nemlig å drepe andre små dyr.

– Vi støtter oss på undersøkelser fra Sverige og Storbritannia, og må regne med at norske katter tar rundt 3,5 millioner fugler i året, sier Morten Ree, som er organisasjonssekretær i Norsk ornitologisk forening. I 2009 uttalte han at myndighetene burde gjøre noe for å hindre de norske kattene i å drepe flere millioner fugler i året.

Etter det har ornitologforeninga fått så mye pepper fra katteelskerne at de nesten vegrer seg for å diskutere saken i dag. – Det blir fort litt turbulens, og responsen var veldig svart-hvitt forrige gang,

sier Ree. Derfor presiserer han at det først og fremst er eierløse katter de ønsker å bli kvitt. – De må skaffe all maten selv, og da tærer det ganske hardt på blant annet fuglefaunaen, sier han.

Ornitologforeninga har derfor støttet forslag om at bør være obligatorisk ID-merking av katter, slik at det blir enklere å ta vekk de eierløse kattene. Det fikk de ikke støtte for i Landbruksdepartementet, men Ree forteller at foreninga har et klart standpunkt i striden mellom katt og fugl. Ornitologene mener katten er like unaturlig i norsk natur som den forhatte mårhunden.

– Vi prøver å se litt profesjonelt på det. Og tenker slik at når katta slippes ut av døra er den en del av naturen, og blir å betrakte som en innført art som er uønsket på linje med mårhund, sier han. Katter tar først og fremst mus, meis og ekorn som lever i nærheten av folk, og det er ingen av bestandene som er direkte trua i norsk natur. Katteeiere kan likevel gjøre en innsats for å unngå at rovdycet går løs på dyrene i nærområdet, sier zoolog Petter Bøckman, Zoolog Petter Bøckman sier folk må bli flinkere til å sterilisere kattene sine.

– Man kan sørge for at katta er mett, men det viktigste er å sørge for at den er sterilisert, sier han.

De dyrene som gjør storeslem er nemlig løskattene, og de driver og parer seg og sørger for at det er kattunger både her og der, sier Bøckman. Han forteller blant annet at ekornbestanden i Tøyenparken i Oslo tok seg betraktelig opp i en periode hvor de aktivt fjernet eierløse katter. For selv om katten har vært et populært husdyr i nesten 10 000 år, er den et rovdycr med rovdycrinstinkt.

Fra Dagbladet 29.1.13: Katter dreper milliarder av dyr hvert år, og er derfor den største trusselen mot dyrelivet i USA, slår en ny studie fast, ifølge BBC. De amerikanske myndighetene anslår at katter dreper mellom 1,4 og 3,7 milliarder fugler, og mellom 6,9 og 20,7 milliarder pattedyr hvert år. Forskerne bak studien skriver i Nature Communications at katter som har rømt hjemmefra, eller som er oppvokst i naturen, er de som dreper flest. Men de legger til at katter som er kjæledycr også spiller en viktig rolle i dette, og at katteeiere burde gjøre mer for at deres katt ikke dreper så mye.

- Vi håper at det store antallet døde dyr og fugler som denne studien avslører, overbeviser katteeiere om at de må holde kattene innendørs, og at politikerne våkner, sier Pete Marra ved Smithsonian Conservation Biology Institute (SCBI), som står bak studien, til BBC. Forfatterne av studien konkluderer med at flere dyr og fugler dør mellom potene på katter i USA, enn i trafikkulykker, kollisjoner med bygninger eller av forgiftning. Tidligere har amerikanske forskere kartlagt huskattens hemmelige liv, og konkluderte med det samme - at katten er en drapsmaskin. De konkluderte med at 30 prosent av alle huskatter dreper mens de er ute, og lykkes med å drepe i gjennomsnitt to byttedyr i uka. Med rundt 75 millioner huskatter i USA, blir dette tallet stort.

- Om vi bruker tallene og inkluderer villkatter, dreper de sannsynligvis over fire milliarder dyr hvert år. 500 millioner av disse er fugler. Katter er en av grunnene til at hver tredje fugleart i Amerika opplever en bestandsnedgang, sa president George Fenwick i foreningen American Bird Consevancy til Chattanooga. Forskerne i den nye studien sier at ville katter dreper tre ganger så mange dyr som huskatter.

Cats even worse for birds than previously documented

Fra Wildlife Extra, 20.4.13: April 2013. A study by British scientists has documented for the first time significant new impacts to birds from outdoor cats, reporting that even brief appearances of cats near avian nest sites leads to at least a doubling in lethal nest predation of eggs and young birds by third-party animals, as well as behavioral changes in parent birds that lead to an approximately 33 percent reduction in the amount of food brought to nestlings following a predation threat.

The study, which was led by Karl Evans of the University of Sheffield, was carried out by observing 47 blackbird nests in 2010 and 49 nests in 2011 in Sheffield, during the breeding season from March to August and comparing nest dynamics following presentation of a taxidermist-prepared cat, a predatory grey squirrel, and a rabbit. The crucial finding is that the natural response of parenting birds to the appearance of predators - alarm calling and nest defense - dramatically affects rates of bird nest predation by third-party animals having been alerted to the nest, as well as much lower feeding rates of young birds for prolonged periods following the threat of predation by cats.

Vipe ved reir på Langåker. I bakgrunnen spørker en av de mange kattene i området. Er det mulig for vipeunger å vokse opp her? 3.5.13.

The domestic cat model consistently prompted significantly higher alarm calling rates than either the rabbit or the squirrel. "Logistical models of nest fate demonstrated that the probability of nest predation within 24 hours of model exposure increased with the amount of parental nest defense," the study said. Predation by third-party animals during chick incubation was highest following presentation of the cat model (23 percent of nests) followed by the grey squirrel (5 percent) and the rabbit (0 percent). At the young chick stage, predation was 13 percent for the cat model and zero for the other two models. At the old chick stage, there was no predation owing to the ability of the young birds to escape on their own. Even more concerning is the fact that the study found no evidence that parental feeding rates returned to normal even after the cat model had been removed for lengthy periods of time such as even up to 90 minutes later. Further, there was no evidence that the parents at any time compensated for the reduced feeding rate, by bringing more food at a later time. «Reduced food delivery, even over short time periods, can adversely influence chick condition and reproductive success and over longer time periods can promote smaller

clutches," the study said. The study said that the behavioral changes in birds caused by the appearance of cats "...may have considerable implications for (bird) population and community dynamics" and suggests that "...the impacts of sub lethal effects on avian prey populations are frequently greater than those arising from lethal effects."

The study concludes that whilst cats housed indoors require more care and attention from their owners the most effective management option is thus to house cats permanently indoors. About half of cat owners in North America do this to prevent cats having road traffic accidents or being injured in fights with other cats

Mink Til tross for intensivert jakt gjennom Mink- og sjøfuglprosjektet i Karmøy siden 2005 og flere harde vintrer de siste årene, er det fortsatt nok mink i kommunen til at fuglelivet er skadelidende. For vipa skaper mink som følger bekker og vassdrag inn i jordbrukslandskapet problemer. Ved utgangen av september var 46 dyr rapportert felt så langt i år. Funn, fangst og premiering av mink: se rapporten "Sjøfugler i Karmøy. Hekkesesongen 2013".

Mår

- 21.4 Fersk mårskitt på åpen mark i vipeterrenget på Håvik, nær tunnelen (AKV).
- 28.4 Fersk mårskitt ved ribba høne, Sørstokke/Ospeli.
- 4.5 Skitt fra mår i Tømmervik, Snørteland.
- 20.6 Masse fersk mårskitt på stien fra Reiersvatnet og ned til bebyggelsen på Snørteland.
- 10.7 Skitt på turstien ved Kanalen, Litlavatnet, Bygnes.

Rev

Et utvalg av funn fra områder med sårbare, bakkehekkende arter som vipe og tjeld:

- 12.3 En rev skutt på Spanne 1.3 innlevert for premiering (T. Thorsen).
- 20.3 En rev innlevert for premiering, skutt under hjortejakta ved Gåsavatnet høsten 2012 (K. Netland).
- 10.4 En rev sett nær bebyggelsen på Blikshavn (N. M. Stava).
- 9.7 En voksen rev sett av flere den siste uka Stiklevatnet øst. Rev med to unger sett for en tid siden på Hillesland/Tjøstheim.
- 15.7 Hunn med to unger skutt på Øvre Liknes. Hannen slapp så vidt unna (S. G. Sandve).
- 5.8 Rev sett på fv. 511 natt til 6.8 på Snørteland. Ruslet siden inn på et gårdstun (K. Kvinnesland).
- 10.8 To årunger skutt sørøst for Nordvatn og innlevert for premiering, to til observert samtidig på samme sted (L. Vea).
- 28.8 En ungrev skutt vest av skytterbanen på Blikshavn/Dale (K. N. Aase).
- 29.8 Ei gammel revetispe skutt ved Helgaberg (Vorrå) nylig. Ellers er to rever sett nær flyplassveien (gamle bossplassen) og en ved Burmaveien de siste dagene (B. O. Digernes).

Informasjon fra turgåere og jegere, tegner et bilde av en økende revebestand i Karmøy. Det kan være så mange som 11 kjernerevire bare på Sør-Karmøy (sør for Kopervik - Vea). Med Nord-Karmøy og fastlandet er en kanskje oppe i 17-19 hi. Reveunger er observert i 4 av revirene på Sør-Karmøy i sommer. Den tette revebestanden setter sitt tydelige preg på fuglelivet.

Havørn

- 4.4 Ei adult ørn slo ned etter bytte ved tjern, Ytraland.
- 5.4 Et par drev med høylytt fluktlek over Ferkingstad/Stol. Ei ung ørn sett på matjakt på Haga.
- 7.4 Ei av ørnene i Ferkingstad/Stol-området sett med kvist i klørne (pm).
- 7.5 Ei subad. over Myrvang fløy mot sørvest.
- 9.5 Reiret på Hillesland tomt. 20.8: Paret sett nær reiret, men de har ellers vært lite synlige i området i løpet av sommeren. Trolig har de hatt tilhold utenfor Karmøy i perioder.

To par hekket i Karmøy i 2013, men lyktes ikke å få fram unger. Det er minst to revirhevdende par til.

Hubro

- 7.3 Fortsatt hubro i Spanne-området (T. Thorsen). Roping hørt Syre i februar, ellers ingen meldinger om hørt hubro i vinter. En død funnet på Skjølingstad (fast i gjerde?)
- 19.3 En død hubro funnet under kraftledning på Haga. Hadde knekt en vinge og var ikke fersk.

Til tross for ekstra stor innsats for å kartlegge bestanden, ble det kun funnet ett revir med avkom i og kun 1 unge kom på vingene i Karmøy i 2013 (B. A. Hveding). Det kan likevel tenkes at et par og to til har lyktes, men det er likevel klart at hubroen sliter med å få fram unger for tida – ukjent av hvilke grunner. Det finnes fortsatt hubro i de kjente områdene for hekking (7-9 revirer), men enten blir det ikke lagt egg eller så mislykkes parene senere i sesongen. Et tegn på at Karmøys hubroer kanskje har

en høy gjennomsnittsalder kan være en unge merket i Sveio i 1988 av M. H. Velde. Den ble funnet (ikke fersk) på Feøy 23.7.13 (J. Brekke). Det er ny norsk aldersrekord for hubro.

Hønsehauk

- 20.2 En hønsehauk ribbet og fortærte en ung gråmåke nær hekkeområdet for vipe på Øvre Liknes.
- 4.3 En hønsehauk jaktet på kråker i vipas hekkeområde på Kolstø.
- 14.3 En hunn skremt opp fra grøft i vipeområdet på Øvre Liknes, øst for fv 911.
- 18.3 En hauk har tatt høns på Matland i vinter (pm).
- 4.4 En hunn på jakt, Eikjebrek, Snørteland.
- 10.4 En nesten flygedyktig tjeldeunge merket i vipeområdet på Meland 16.6.12 ble tatt av hønsehauk og fløyet til reiret drøyt 3 km borte. Der ble fargeringen til tjelden funnet under haukereiret en måneds tid senere (rapportert fra Museum Stavanger 10.4.13). At hauken jakter i vipeterrenget på Kolstø-Meland-Håvik er også observert tidligere, men nå kjenner vi hekkeplassen og vet hvor stor jaktradius den har. Det ikke ble verken sett unge vipere eller tjelder på vingene på Meland i 2012 til tross for flere hekket i området.
- 12.4 En på jakt over vipemarka sør for Rossavatnet.
- 9.7 Et par får opp en unge på Vest-Karmøy og kan nok delvis forklare hvorfor vipelokaliteter på strekningen Liknes-Langåker har produsert svært få unger i forhold til andre deler av kommunen i år. Det er ellers sett hønsehauk på alle de velkjente hekkeplassene i vår, men evt. Hekking eller hekkesuksess er ikke undersøkt nærmere. I alt dreier det seg om 7 kjente revirer med hauk – bare på øydelen av kommunen. Det er klart at en så tett bestand med denne tøffe jegeren lager problemer for de fleste fugler på størrelse med vipa.
- 12.8 En hunn jaktet i vipeterrenget på Myrvang, Håvik, hvor ei ung vipe ble funnet ribbet og spist.

En av de to hønsehaukunge som vokste opp nær Kopervik i år. Mens antall hubrorevirer som produserer unger går ned, går antallet opp for hønsehauken. Den ser ikke ut til å ha problemer med å få unger på vingene slik som hubroen. Kan det være en sammenheng? Kamp om byttedyr der hubroen taper? Hvem det er som skaper størst problemer for vipa og andre sårbare arter i kulturlandskapet skal være usagt. 17.7.13.

4 reir med hekking funnet på Karmøy denne sesongen. I tillegg kommer 3 revirer til med hønsehauk hvor reir ikke ble funnet eller ikke ble lett etter.

Kråke

- 24.4 Fem kråker plaget vipepar på jorde på Håvik (sør for tunnelen). Vipene brukte masse tid og energi på dette. Uvisst om paret hadde reir med egg ennå.
- 28.4 Kråker og svartbak tok livet av et lam på vipemarka på Øvre Liknes.
- 18.5 Vipereiret nærmest kråkereiret på Meland var røvet. De 3 parene som hekker der kråka hekket i fjor – og hvor trærne nå er fjernet, var ok: 2 ruget og et par med små unger!

Skjære

- 2.5 Et skjærepar hadde etablert reir så nært det var mulig å komme vipehekkingene på Meland. Det er mulig at skjæra er undervurdert som predator på vipa. Et skjærepar har bygget reir helt inntil krykkjefjellet i Skudeneshavn – sikkert ingen tilfeldig valg av hekkeplass.

Svartbak

- 28.4 En svartbak ble skutt av bonden på vipemarka på Øvre Liknes etter at den sammen med kråker hadde skamfert og hakket bl.a. øynene ut av et lam som ennå var i live da det ble funnet for ca. to uker siden (L. Mikkelsen).

Gråmåke

- 16.6 Under slått på Håvik unngikk bonden å kjøre over to vipekull: foreldre med to unger hver. Men når graset var tatt og ungene manglet skjul, kastet flokken av gråmåker som hadde bivånet slåttene seg over ungene og slukte alle på kort tid. Vipeforeldrene hadde ikke kjangs til å forsvare seg mot ca. 15 gråmåker (J. M. Hillesland).

Vandrefalk

- 24.4 Underlig nok er ingen sett i vipeterreng ennå i vår.
5.7 En passerte Myrvang, Håvik fra vest og krysset Karmsundet med fugl i klørne.
7.7 Vandrefalk blant en tjeldeflokk på Langåker for noen dager siden (J. Simonsen).
9.7 1 ved Humrvatnet (B. A. Hveding).

Ukjent predator

- 24.3 Ei vipe tatt av rovfugl på eng ved Bøvika. Ei vinge og noen fjær lå igjen. Kroppen var fraktet bort.
10.4 En polarmåke (2k) funnet ribbet og oppspist på Ådland. Ikke fersk. Trolig tatt av havørn (eller hønsehauk).
15.4 Bare en masse fjær igjen etter vipe tatt og fraktet bort av rovfugl. Midt i hekkeområdet på Stava nord for sanden.
30.4 En storspove nylig tatt av rovfugl i hekkeområdet til vipe og spove på Kvilhaug. Bare skjelett og fjær igjen av byttet.
14.5 En stokkand var tatt av rovdyr eller rovfugl og totalt oppspist, Veamarka. Ravnereiret i Otravika, Kvilhaugsvik var røvet og rester etter storspove (trolig samme som på bildet over) lå nær ravnereiret.

En storspove mindre. Tatt av rovfugl på spovens hekkeplass i vipeområdet på Kvilhaugsvik, 30.4.13.

Vær- og næringsforhold

Januar-februar. Det var som om vipene skjønnte at det ville komme en kald og drepende vinter og trakk tidlig sørover. Sjelden eller aldri har færre viper forsøkt å overvintre i Norge. I løpet av januar 2013 ble det kun lagt inn 3 observasjoner i Artsdatabanken, mot 76 fra samme periode i 2012. Årsaken til at vipa har blitt stadig sjeldnere som overvintrende i Norge, kan ha sammenheng med klimaendringene som har ført til en rekke uvanlig kalde vintre etter 2008. Et av de tre norske januarfunna i 2013 var fra Karmøy. Det var et individ sett i Tarevika 31.1. Dette kan være ei av tre vipere som overvintret samme sted foregående vinter, eller ei som ankom ekstra tidlig på vårtrekk.

Flere svaner bukket under i løpet av vinteren, slik som denne sangsvana i Tjøsvollvatnet. Rugdene svalt ihjel i mengder eller ble tatt av rovfugler som denne på Hillesland. Det var umulig for ender og vadefugler å skaffe seg mat i naturreservatet Heiavatnet som var islagt fra slutten av november til midten av mars.

Den ble ikke sett igjen i Tarevika, men det var kanskje samme individ som dukket opp på Utsira 16.2. Per 18.2 var det ikke noe som tydet på at ankomsten av vipere til landet hadde startet. Ifølge Artsobservasjoner lå de tidligste trekkfuglene som vipe, sanglerke og gravand inne med 60-90 % færre observasjoner enn til samme tid i 2007-12. Det var fortsatt uvanlig kaldt over det meste av Europa. Det skyldtes et kuldesentrum over NV-Russland som i store deler av vinteren sendte sibirkald luft vest- og sørover gjennom Europa og hindret tilstrømmingen av varm atlantehavsluft. Det er å forvente at de spesielle værforholdene på overvintringsplassene vil gjøre innhogg i flokkene som er klare for retur til Vestlandet. 20.2 var det fortsatt vinterlige forhold over det meste av Europa med nattefrost langt ned i Spania og vest til Irland. Et høytrykk bygget seg på nytt opp over Sør-Norge og gav fint vær med temperaturer mellom ca. -3 og +3 grader (natt/dag). Ennå solid tele i bakken og dermed vanskelige forhold for de aller første vipene til å finne mat. På Bøvatnet ble isen målt til 28 cm 27.2, og selv om sola nå varmet opp til ca. +6 om dagen, var det ned mot -5 om natta.

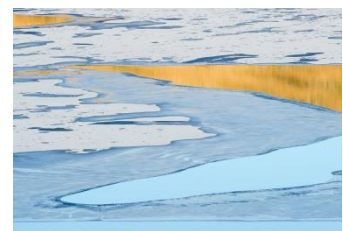
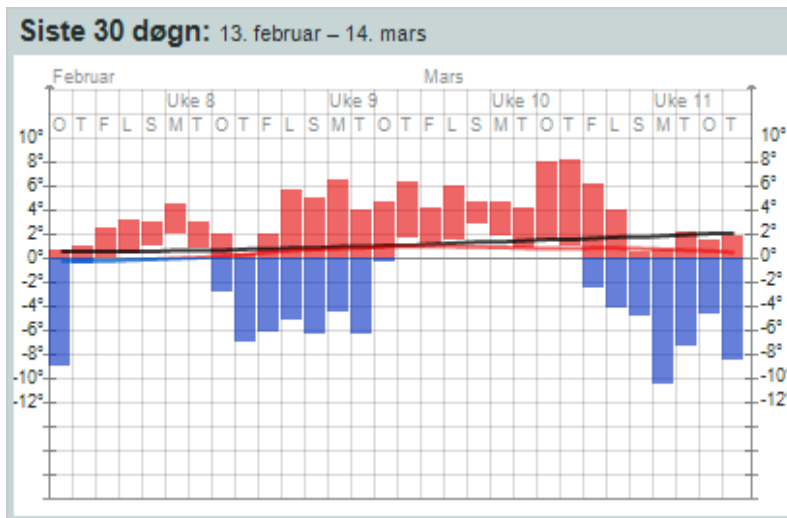
Væromlegging fra 28.2 da høytrykket dro mot Storbritannia og åpnet opp for lavtrykk som vandret inn mot Vestlandet nord for dette. Ingen flere vipere ble observert, men ei rugde som ble sett på Blikshavn 26.2, var trolig trekkankommet.

Mars. Den første vårmåneden åpnet med mildvær, pålandsvind, en del regn og tåke, rundt 6 grader. De første vipeflokkene ankom Karmøy i løpet av den første uka. Til tross for tele i bakken, var nå det øverste jordlaget tint, slik at det var mulig for de første vipene å få tak i meitemark. En rørdrum, for øvrig første funnet i Karmøy, oppdaget ved Killingtjørn 25.2, ble funnet død ved bekken ut av tjernet 3.3, fullstendig avmagret. Sultedøden tok knekken på den like før isen smeltet og mat igjen ville blitt tilgjengelig. Årets varmeste dag så langt inntraff 6.3 da temperaturen så vidt passerte 10 grader. Vipere og øvrige tidligtrekkere nølte likevel med vårtrekket over Nordsjøen.

Et nytt høytrykk etablerte seg nå over oss og dirigerte vinterluft mot Sør-Norge og videre helt til Storbritannia. Trekkfuglaktiviteten gikk ned mot null. Til tross for sol fra klar himmel hele dagen 10.3

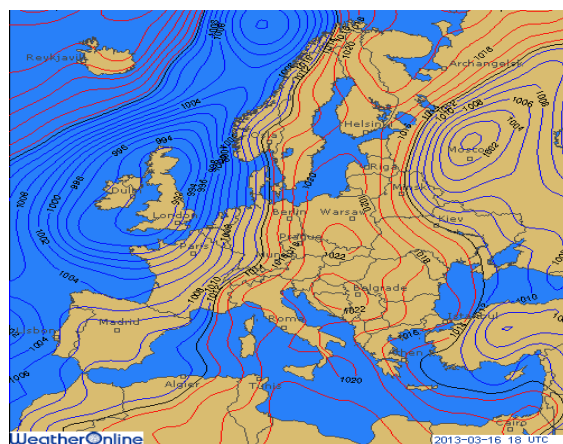
var det kun null grader på det varmeste midt på dagen 10.3. Solvarming av bakken gjorde at de få vipene som hadde ankommet trolig klarte å skaffe seg makk og småkryp i det øvre jordlaget. Isen la seg på ny på flere vann mens gammelisen ennå dekket deler av ferskvann. 12.3 raste en voldsom snøstorm over et stort område fra Sørøst-England over til Kontinentet, gjennom Nord-Tyskland og sørover mot Paris. Det hadde ikke vært så kaldt i Belgia i mars siden 1925. Den kalde tidligvåren i områdene hvor mange av vipene og andre av våre trekkfugler overvintrer eller raster på vei nordover, kan bety større dødelighet enn normalt.

Fra 15.3 presset et lavtrykk fra vest seg mot Rogalandskysten og gav sørøst kuling med snø, sludd og regnbyger. Temperaturen passerte nullpunktet. Det lå til rette for ankomst av vipere og andre trekkere.

Maks- og minimumstemperatur målt på flyplassen i perioden 13.2-14.3 viser at den tidlige våren 2013 var godt under normalen og med uvanlig mange frostdøgn til å være Karmøy.

Kilde: yr.no. Bilde øverst: Ennå vinter på Fiskå 12.3 og is på Hilleslandsvatnet 13.3 (nederst).

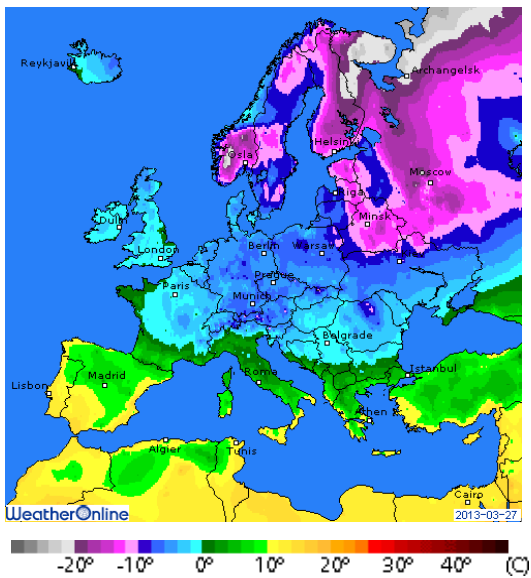
Trøtt vipe. Etter en iskald kryssing av Nordsjøen er målet nådd, og det må være lov å ta seg en god gjesp. Stava 16.3. Med lavtrykk over Storbritannia benyttet vipene medvinden til å hjelpe seg over mot Vestlandet. Legge merke til de tette isobarene, 16.3.13.

Fra 19.3 passerte lavtrykkene sør for landet vårt og trakk på ny polarluft inn over Norge. Lokalt frøs vannene til igjen og det var ennå tele i bakken. Vipene og mange av de øvrige trekkfuglene slet hardt med å finne mat. Andre hadde heldigvis latt være å komme og var 2-3 uker forsinket i forhold til en mild vår. Selv ute i Nordsjøen (Ekofisk) var det kuldegrader så seint som natt til 19.3.

Vinteren holdt fortsatt grepet om Skandinavia videre utover i mars. Klimatisk framstod Skandinavia nærmest som en del av Sibir og Nordishavet. Til tross for sol fra klar himmel var det bare så vidt temperaturen passerte null på det varmeste hos oss rundt 22.3. Jorda var frosset og det var med nød og neppe at vipene klarte å finne litt levende mat i solvendte bakker. Sist gang vi hadde tilsvarende iskald mars var i 2006. Da startet kuldeperioden ca.25.2 og varte til ca. 27.3. Det var den kaldeste mars måned i Norge siden 1962. På Karmøy var det ennå 25.3 ca. 25 cm tykk is på ferskvann og en kunne fortsatt ferdes på isen f.eks. på Fotvatnet. Trøsten (for fuglene) var at sommeren ble varm.

Mars 2013 ble en påkjenning for vipene som ankom Sør-Norge under noen mildværsdager midt i måneden. For vinteren kom tilbake for fullt med tele i bakken og is på dammer og våtmark. Om nettene samlet Karmøy-vipene seg i tette flokker i sjønære omgivelser, på dagtid spredte de seg ut i bakket, solvendt terreng på jakt etter meitemark. Bildet viser 6 av ca. 60 vipere som «tiner opp» i morgensola ved Vikevågen, 23.3.13.

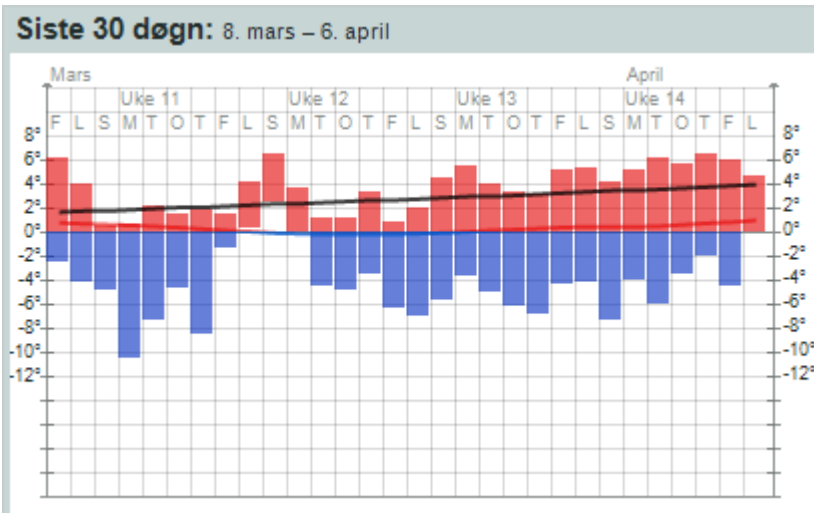
Minimumstemperaturer i Europa 27.3.13. Streng og vedvarende kulde har lagt hekketid og vårtrekk «på is». Frost bl.a. i hele Irland i slutten av mars må være unikt. Frostfanget vipe i hage på Blikshavn 25.3.

I Storbritannia var det 23.3 et fryktelig uvær med snøstorm. Vipene og øvrige trekkfugler der, hadde det om mulig enda verre enn her til lands. Vinteren slapp heller ikke taket andre steder i Nord-Europa. 25.3 meldte NTB at mars 2013 ikke hadde vært så tørr på Vestlandet på 110 år! Selv om dagtemperaturene hos oss lå på pluss 4-6 grader, var likevel nattefrosten så sterk at det var mer og tjukkere is på flere vann nå enn i starten av denne siste klarværsperioden. Isdekket areal i slutten av mars varierte mye fra vann til vann fra heldekte til nesten helt åpne. Så seint som 28.3 var vipene fortsatt værfaste eller frostfanget og søkte mat på de samme kvadratmeterne dag ut og dag inn. Ingen aktivitet på hekkeplassene.

Første bekreftelse på at den usedvanlig strenge og langvarige vinterkulden i overvintrings-områdene og langs vipenes trekkveier, har krevet sine ofre også av våre vipere. Denne vipa ble merket som unge på Sund (JAZ4) 1.6.12 og ble funnet død i snøen på den tyske nordsjøkysten 29.3.13. Foto: Rainer Rehm.

30.3 meldte NRK at kulderekordene for mars stod i kø over hele Europa og at det f.eks. ikke hadde vært så kaldt i Berlin siden 1883! Lufta som var kaldere enn normalt for årstida strekk seg i et sammenhengende område fra Nordishavet til Vest-Afrika. Ei ukes tid etter vårjevndøgn var sola så sterk og dagene så lange hos oss, at de første vipene begynte å oppta hekkeaktiviteter.

Maks. - og minimumstemperaturer på flyplassen, Helganes 8.3-6.4.13. De fleste døgna i denne vårmåneden viste termometeret langt under null. Snittemperaturen lå hele 2,7 grader under normalen. En må helt tilbake til 1962 for å finne en tilsvarende kald mars på Vestlandet, og Bergen kan stå som et eksempel på hvor tørt det var i 2013: Bare to ganger de siste 160 årene falt det mindre nedbør! Øverste bilde: På Øvre Brekkevatn lå isdekket lengst og var ennå solid 31.3. Nederst: Ved Hilleslandsvatnet 1.4.

Oppsummert: Mars 2013 var uvanlig kald og tørt i hele Sør-Norge. Det var sjeldent kaldt i store deler av Europa. Mange steder kom det mye snø i tillegg til bitende frost. Konsekvensene av et slikt ekstremvær for hekkefuglene våre, vil vise seg i hekketida.

April. Første uka av måneden forløp som mars sluttet, solvarme dager og frostnetter. Opp mot 9 grader 3.4 til tross for minus 4 om natta. Nesten all is forsvant nå fra alle vann, men litt gammel sjøis dekket ennå f.eks. indre del av Førresfjorden og Førlandsfjorden og på vann som Toskatjørn og Akdsalsvatnet. 6.4 kom den første nedbøren på lange tider. Den kom i form av lette snøbyger sammen med laber bris fra nordvest. Nedbøren førte til tydelig økt hekkeaktivitet hos vipene, med sang og kurtisering. 11.4 skyet det til fra øst, litt sludd/regn, maks. 6 grader.

12.4 var et væromslag endelig på gang ved at vinterhøytrykket trakk mot øst hvor det kom fra (i november!) Dagtemperaturen lå nå på ca. 10 grader. Flere trekkfugler ankom, men tilsynelatende ikke flere vipere. 14.4 traff vårens første uvær Vestlandet og 15.4 nådde temperaturen nye høyder med 12 grader. Etter en måned med frostnetter fulgte nå tre døgner på plussida. Masse trekkfugler strømmte på – mange rundt 3 uker forsinket. Ved eggleggingsstart for vipene, rundt 20.4 var været ganske surt med sørlig kuling, ca. 4-8 grader, skya og en del regn. 22.-24.4: 6-7 grader på dagtid, en god del regn, periodevis kuling, ikke optimalt vær for insektetende trekkfugler i alle fall.

Gjødsla, fuktig beitemark som her på Sund er full av meitemark – en viktig faktor for at vipa skal lykkes med hekkingen. 30.4.13.

27.4 ble første dag med flygende dagsommerfugler, men allerede dagen etter var været tilbake til «normalen» med sørvest kuling, regn og 5 grader. 30.4: Vårmånedens avsluttet med NV-kuling, hagl og til dels sluddbyger og ca. 5 grader på formiddagen. 20 cm nysnø f. eks. i Suldal. Værstatistikken for april ble at det på Vestlandet falt 4 ganger mer nedbør enn normalt, det meste i siste halvdel av måneden. På Karmøy ble månedens nedbørmengde likevel ikke så ekstrem. Temperaturen for Karmøy for april ble ca. ei halv grad under normalen.

Mai. Første mai traff nok et uvær oss med stiv kuling, regn og 5 grader. De iskalde lavtrykkene har gått som et tog via Grønland mot Vestlandet i det siste. Det må være en prøvelse for alle ankomne insektetere. Forut for uværet, natt til 1.5, var det frost. Temperaturen var like høy, for ikke å si høyere ved juletider og i slutten av januar enn det var i starten av mai. 3.5 falt det snø mange steder i Rogaland og Hordaland – også helt nede ved kysten – f.eks. i Bergensområdet. Hos oss kom alt som 5 grader kaldt regn i store mengder og med vind opp i sterk sørlig kuling. Lavtrykkskøen fortsatte 4.5 og resulterte i flom i bekker og vann. Trolig gikk reir av mange arter dukken. Et oversvømt og forlatt vipereir med egg ble funnet på Sund 6.5.

Flom i Bøvatnet. Mens den ene hettemåken ruget, fløy maken til og fra med reirmaterialer for å bygge reiret opp og hindre at reiret fyltes med vann.4.5.13.

8.-9.5 ble årets varmeste dager så langt med maks. 17 grader. Det stille klarværet skyldtes et høytrykk som skyndet seg forbi Danmark og Nord-Tyskland og sendte kontinental varmluft nordover. Etterpå kom regnet og vestavinden tilbake. 15.5: Ny dag med store mengder regn – reir i våtmark og myr på ny utsatt for å bli oversvømmet og ødelagt.

Omlagging av værmønsteret fra 16.5. Da roet vinden seg ned, temperaturen steg, men fortsatt en del regn. 18.5: Sommeren kom på besøk med østlig frisk bris, sol og maks.27 grader! Siste del av mai ble gunstig værmessig for vipene og den nye generasjonen av unger med veksling mellom regn og solskinn og temperaturer noe over snittet for årstida. Grasproduksjonen er likevel forsinket i forhold til normalen på våre kanter og slåttene blir seinere enn normalt – noe som kan være positivt for vipeungene ved at de lettere kan berge seg unna. Oppsummert ble mai våtere enn normalt for måneden, og den varme avslutningen trakk temperaturen ca. 1 grad over normalen.

Juni-juli. Været videre gjennom slutten av rugetida og første del av ungenes oppvekst tid, ble en god blanding av sol og regn og normal temperatur for årstida. Gunstig vær for vipene fortsatte fram mot midtsommer og fram til de eldste ungene tok sine første flygeturer. God temperatur (omtrent på normalen for årstida) og relativt lite, men tilstrekkelig med nedbør til å framskaffe insekter og makk nok for vipene. Sommersolverv ble passert med 17-18 grader på dagtid og byggevær fra sørlig kant. Flere vipeunger tok nå til vingene, og værmessig var hekkesesongen berget.

For de siste vipeungene ble det gode oppvekstforhold i juli med spredt regn gjennom hele måneden og en snittemperatur på vel 1 grad over normalen.

Drenering og nydyrking

Bit for bit minker Karmøys areal av myr og våtmark. Vår tids nydyrking foregår gjerne i samarbeid med entreprenører, og områdene ser i en tidlig fase mer ut som pukkverk og industriområder enn jordbruksarealer. Bildet viser nydyrking i utmarka øst for Ådnafjellet. 28.2.13. En tidligere dam og et fuktig, fuglerikt søkk like sør for Stavasanden er akkurat jevnet ut med påfyll av jord. 20.3.13.

Til venstre: Nok en livsnerve gjennom kulturlandskapet lukkes. Denne sumpige teigen på Hovdastad var særlig om vinteren et livgivende sted bl.a. for bekkasiner. Tempoet i grøfting og uttørring av myr i Karmøy er høyt. Over: Inntil for få år siden vadet det mange slags fugler rundt i myr og småtjern her på Heggheim. 16.3.og 9.7.13.

Lyngbrenning

*T.v.: Full fyr i heiene. Et større område av lyngheia på Sørøst-Karmøy tas tilbake. Einer, bartrær og gammel lyng brennes bort for å gi plass for sauebeite. Med god tro kan vi håpe at vipa, heiloen, småspoven og ringtrosten vil vende tilbake til sine gamle hekkeplasser. Bildet er tatt like nordvest for Dalsvatnet, 27.2.13.
T.h.: Noen dager etter brannen som startet på Varne og ikke ble slokket før den nådde heiene øst for Killingtjørn. En sneip startet brannen, og helikopter måtte til for å stanse flammene. Nye hekkemuligheter åpner seg for vadefuglene når grov einer og bartrær går opp i røyk. 27.3.13.*

Egentlig samme naturtype på begge bildene tatt ved Nordra Rossfjellet, Veå. Den store forskjellen er likevel at området på bildet til venstre ble utsatt for brann for en del år siden, mens området på bildet til høyre ikke har vært det. Mangel på både beiting og brenning fører til at brake og bartrær overtar den åpne lyngheia som etter hvert blir forlatt av både vadefugler og ender. 14.5.13.

Storspovereir i brannfeltet ved Nordra Rossfjellet, Veå. Men spoven har ikke mange år igjen her dersom ikke beiting eller en ny brann fornyer vegetasjonen. Sitkagran og bjørk skyter tallrikt opp mellom de brente trærne. 14.5.13.

Gjengroing

Først tjern, så torvmyr – og til sist skog. Prosessen pågår for fullt over hele kommunen. Sitkagranene er ikke kresne og vokser selv i næringsfattig torvmyr som her ved Båshusvegen på Vea. Våtmarker som dette var for ikke mange tiår siden tilholdssteder for en rekke fuglearter som bl.a. vipe og rødstilk, men myrene er i dag så godt som fugletomme. Tida for restaurering er forbi her, men vi har ennå steder som kan berges unna denne utviklingen. 14..5.13.

Sørspissen av fastlandet på Fosen med utsikt mot Lauvøy til venstre og sørøstre Karmøy til høyre. Gammelt lyngbeite med torvmyrer er i ferd med å lukkes igjen av bjørkeskog. Vadefugler og sjøfugler har blitt presset ut, sangere og sisiker rykker inn. Utviklingen preger store deler av Haugalandet. Våtmarksfugler med krav til åpent landskap, taper stadig leveområder. 24..5.13.

Fragmentering

Noen fuglearter trives i fragmenterte landskaper hvor de kan forflytte seg mellom ulike naturtyper alt etter behov for næringsøk, hekkeplasser eller skjul. Andre er avhengige av uniforme landskaper av en viss utbredelse. Det er blant disse vi finner det største artstapet i Karmøy gjennom de siste tiårene. Det er her vi må skjerpe innsatsen for bevaring av de mest sårbare som er tilbake. Det gjelder bl.a. orrfugl, hubro, vipe, rødstilk, storspove, enkeltbekkasin, sanglerke og steinskvett.

Infrastruktur

Tjeld kjørt i hjel på Hydroveien. Slike påkjørsler skjer stadig vekk på Karmøys veier og gir et inntrykk av lite hensynsfull kjøring. På steder med lav hastighet burde slikt som dette være mulig å unngå. 2.5.13.

T.v.: Så langt kom denne vipeungen på Sund. Den skulle krysse veien fra et saubeite til et annet. Limt til asfalten av en bil. 8.7.13. Det samme skjedde på samme sted med en nesten flygedyktig tjeldunge (t. h.).

- 27.3 To vipere funnet påkjørt og drept på Sandve de siste dagene (OKB). Frostingen tvinger vipene til å søke næring i veikantene hvor det er visse muligheter for å finne meitemark.
- 30.6 Stor tjeldunge kjørt flat i asfalten på Nordstokke.
- 1.7 Ei av de «tamme» produktive vipene på vipeåker på Ferkingstad fikk vinge brukket mot en elektrisk ledning i vår og ble funnet død etter noen dager (G. Lurane).

Jakt

Jakt på freda eller fåtallige hekkefugler i Karmøy synes ikke å være utbredt. Hvor mye som felles av jaktbare arter er umulig å si, men de som trolig er mest i faresonen hos oss, med negativ bestandssituasjon, er krikkand og brunnakke som er jaktbare allerede fra 21.8. Disse endene tåler ikke høyt jakttrykk. Det gjør heller ikke våre bestander av siland, orrfugl, rugde og enkeltbekkasin som dessverre ennå er jaktbare arter.

Tore Trengereid med en av de tre revene han leverte inn for premiering 28.1. Alle tre ble skutt på samme lokalitet ved flyplassveien, nær Fiskåvatnet.

Positivt for bakkehekkende fugler er at det blir tatt mye rev også i år, særlig under rådyrjakta. Løpet av jakttidene på rev og mår er det i 2013 blitt rapportert inn henholdsvis 9 og 25 dyr. Det kan være tatt enda flere siden ikke alle bryr seg om den forholdsvis beskjedne skuddpremien på rev. Manglende premie på mår gjør nok at vi går glipp av informasjon om dyr som blir felt eller funnet. Det er få eller ingen tiltak som har større positiv effekt på fuglelivet enn å holde antall firbeinte predatorer på et lavest mulig nivå – uten å utrydde dem.

Andre farer og utfordringer

Selv om de fleste bønder som har drevet jordbruk noen år er observante på hekkende fugler i åker og eng og gjør det de kan for å unngå ødeleggelse av egg og unger, finnes det andre som ikke har tanke for fugl. Gjennom vipeprosjektet har vi dessverre sett flere eksempler på reir eller ungekull som har blitt nedkjørt av traktor. Dette synes oftest å skje når det er snakk om folk som ikke selv eier eller driver jorda, men leier eller bare har «et motorisert ærend» ute i terrenget. Et eksempel på slikt fra 2013 var et storspovekull under klekking som ble overkjørt på Ferkingstad 1.6. Dette til tross for at reiret var tydelig var markert med to pinner.

Dessverre forekommer det også fortsatt motorisert og unødvendig fritidskjøring hele veien fra sandstrendene, til innmark, utmark og skog. Det finnes med andre ord en utfordring: å gjøre alle sitt ansvar bevisst, å forstå at den som ferdes i og bruker naturen, er forvalter av den, og at alle «eier» denne rikdommen.

Ankomst

Forløperne

Den første vipa var tilbake på Karmøy 18.2. Den ble sett ved Torvastad kirke og var en hann (KMS). Denne vipa var blant de første i landet til å være tilbake på hekkeplass. 20.2: To fløy over Bøvatnet (KBS). Ingen viper sett på Vest-Karmøy under en sjekk samme dag. Grundig søk etter viper både på Nord- og Sør-Karmøy 1.3, var resultatløs.

Årets første vipebilde. En av hannene i flokken på 8 på matleit i fjorgammel potetåker ved Tarevika, Langåker, 4.3.

Første trekkflokk ankom Tarevika, Langåker 4.3. I alt 8 viper, hvorav 7 var hanner, landet på fjorårets potetåker. Neste ankomstdag ble 7.3, men observasjonene var uventet. Mens det på de vanlige ankomstplassene på Vest-Karmøy ikke var ei vipe å se, dukket det plutselig opp viper på hekkeplasser ved Karmsundet. Her ble det sett ei på Nordstokke, to (et par) på Myrvang og to på Meland. Dessuten 3 individer på et hvileskjær ved Sørbøneset. 8.3 rastet en flokk på 24 i Bøvika, ingen av vipene var merket, og etter en stund samlet de seg og lettet mot øst. Trolig var dette en flokk på gjennomreise. Det ble ikke sett ei eneste vipe på hekkeplassene på Bø-Øvrabø-Stange eller i Bekkedalen samme dag. Flokk på 14 på matleit på strandenga ved Bøvika 11.3. Hele Sør-Karmøy sjekket 14.3 og kun 4 viper sett: 2 på Stava og 2 på Stol. Flokk 6 på direkte motvindstrekk mot sør over Syre 15.3 (OKB).

Hovedankomst

16.3: Typisk vær-situasjon for vårankomst av viper til Karmøy med sørøstlig vind i forbindelse med en lavtrykkspassasje. Følgende observasjoner ble gjort på Sør-Karmøy denne datoen: 1 hann på Mjølhus, en flokk på 9 på Kvilhaug og hele 71 på åker på Ferkingstad. Dessuten en direkte trekkende flokk mot sør over Heiavatnet. Det ble ikke sett viper på hekkeplasser og ingen av fuglene i de studerte to matsøkende flokkene var ringmerket. Det kan bety at det (hovedsakelig) var viper på gjennomreise.

Mildværet fra sør fortsatte 17.3 med stor trekkaktivitet av vipe, men også andre arter økte nå i antall, slik som stær, hettemåke, tjeld og storspove. Følgende observasjoner ble gjort på Sør-Karmøy denne dagen: Flokk på 44 rastet på skjær i Vikevågen, flokk på 14 på Mjølhus/Sandve, 13 på eng på Haga, 46 på Kvilhaug vest for kjerka og minst 180 på eng vest for kjerkegården. Videre til sammen 10 spredt rundt på Ferkingstad-Stava. Det var forbausende tomt for viper på de kjente hekkeplassene. Ingen ringmerkede viper ble sett. Kanskje var de fleste av de nær 250 vipene bare på gjennomreise.

13 av de mange vipene som ankom Karmøy i første uka av april. Disse var en del av en større flokk som holdt til på Hemnes/Kvilhaugsvik 7.4. Området har i mange år vært et yndet sted for hvile og matsøk etter at vipene har tatt seg over Nordsjøen.

18.3: Vinden var av kuling styrke fra øst, men vipetrekket fortsatte. Den første lokalt merka vipa ble sett, ved Bøvågen, og dermed vet vi at i alle fall noen av vipene nå har lokal opprinnelse. Observasjoner av rastende flokker: Melstokke 8, Hovdastad 16, Hillesland 46, Vikevågen 5, Vik 3, Syre 56, Sandve 6, Haga 3, Kvilhaug 10, Ferkingsstad 11 og Stava 8. Flokk 15 i Bøvågen.

19.3: Flertallet av vipene som har ankommet de siste dagene, synes nå å ha forlatt Karmøy, trolig som følge av frost og vansker med å skaffe seg mat. Temperaturen gikk så vidt over null 19.3 midt på dagen og de vipene som er her ennå forsøker å finne makk i veikanter, i sør- og vestvendte skråninger og i hager. De har nesten helt forlatt flatlandet på Vest-Karmøy og Torvastad. I stedet oppsøker de nå de mest soleksponerte stedene de kan finne og dukker opp på uvanlige steder f.eks. i hager og på jordflekker på østsida. På den varmeste tida på dagen ser det ut til at de klare å finne meitemark, men de har få timer å gjøre på og det sprøs hvor lenge de klarer å holde det gående om vinterkulden fortsetter.

22.3: Tellinger viser at det nå befinner seg 30-40 viper både nord og sør på øya. Dette er i hovedsak hanner som fordeler seg litt uvanlig utover i terrenget, med relativt mange på steder hvor det ellers ikke opptrer viper. Dette er nok en tilpasning til mikroklimaet, der marginalt høyere temperatur kan være nok til at de finner meitemark på ei mark, men ikke på ei annen. At de sprer seg ut og ikke holder sammen i størst mulig flokker, er trolig en nødvendighet når det skorter på mat. Viper som på denne måten må oppholde seg alene eller i små flokker over lang tid på fremmede steder og gjerne i mer kupert terreng enn normalt, vil være lettere mål for rovfugler enn ellers. Vipenes matsøk i hager

og i veikanter gjør de dessuten til trafikkofre og kanskje til kattemat. To viper ble meldt trafikkdrepte på Sandve 26.3 (pm OKB). I det hele tatt er de langvarige vinterlige forholdene med barfrost lite gunstige for vipa og for alle kulturlandskapets fugler som lever av makk og småkryp i jorda. Det er derfor også vanskelige tider for nyankomne trekkfugler som stær, troster, storspove og rugde.

27.3: Trekk og hekkeaktiviteter har stoppet helt opp for vipene. Alt handler nå om å overleve, om å takle netter ned mot -7 grader og klare å skaffe seg nok makk og småkryp på det varmeste om dagen når isen tiner så vidt i den øverste jordskorpa i solvendte bakker. 28.3: Størrelsen på flokken som overnatter i Vikevågen hadde økt til 91 individer. Flere av vipene som lå urørlige i tangsonen på det største skjæret i vågen hadde et hvitt dekke av rim på vinger og rygg! Rundt klokka 09 brøt flokken opp og fordelte seg utover jordene på Hillesland-Vik-Falnes-Hovdastad i forsøk på å finne livgivende føde. 29.3: Det er mulig at antall viper har økt noe de siste dagene eller at de har konsentrert seg enda mer om noen få overnattingsplasser. I alle fall bestod overnattingsflokken på Vikeskjærene av hele 103 individer på morgenen. I tillegg hadde noen allerede tatt av for matsøk med 20 på Hovdastad og 33 på Hillesland. Det var ingen viper på Syre-Mjølhus og relativt få på vestsida: 14 på Kvilhaug, 8 på Stol og minst 10 på Ferkingstad. Enkeltindivider eller 2-3 stykker her og der andre steder på Sør-Karmøy. Felles for flertallet av vipene var at de oppsøkte sterkt nedbeita sauebeiter eller siloslåtte enger med lav stubb hvor de nok hadde best håp om å finne makk. 31.3 kunne det spores endringer i fordelingen av viper rundt Sør-Karmøy. Det var færre viper på de siste ukers «overlevelsesplasser» på Sørøst-Karmøy og flere på eller nær hekkeplassene på vestsida.

2.4: totalt sett synes antall viper på Karmøy å ha minket i løpet av den siste uka. Om dette skyldes omgruppering – eller borttrekk er uvisst, men det er ytterst få viper på hekkeplassene og antallet på «overlevelsesplassene» har gått ned. Den største konsentrasjonen 2.4 ble optalt på sauebeitene på SØ-Karmøy, på Falnes-Hovdastad-Vik med i alt 61 individer. På strekningen Kvilhaug-Stava var det i alt ca. 50 viper å se. På N-Karmøy, fra Håvik til Bø ble det kun sett 6 viper midt på dagen. 3.4 var fordelingen av viper på Sør-Karmøy enda mer underlig. Nesten samtlige, 130 individer, var på matleit på sauebeiter på Falnes-Hovdastad-Hillesland.

5.4 hadde så godt som alle de «vinterfaste» vipene både her og andre steder reist. Kun 11 individer ble sett i området Falnes-Hovdastad-Hillesland, og 6.4 var også disse borte. Ikke ei eneste vipe var å se på SØ-Karmøy og Syre-Sandve. De eneste flokkene denne dagen bestod av 20 viper på Kvilhaug og 10 på Ferkingstad. To flokker funnet på Sør-Karmøy 7.4: Ca. 40 på Hemnes og ca. 30 på Stava. Dette kan være nyankomne flokker, særlig den største, da disse vipene var i flokk med gråtroster som ikke var sett dagene forut. Flokk på ca. 50 på matleit på Kvilhaug og ca. 35 i Bøvågen 8.4.

Flokk på 29 viper i Bøvågen 12.4 var muligens en nyankommet trekkflokk, men kan også ha vært viper som har samlet seg fra nærliggende hekkeplasser for en rast i sjøkanten. Med søravind og tosfra plussgrader ankommer det nok noen flere viper nå. 15.4: En flokk på 8 trakk motvinds mot sør over Ådland, flokk på 11 fløy over Bøvatnet og 17 rastet i Bøvågen, 11 på jorde ved Fiskåvatnet. 20.4: All trekkaktivitet er nå over og det finnes ingen flokker igjen noe sted, med unntak av lokale viper som ikke ennå har gått til hekking. Disse kan samles i korte perioder, gjerne i sjøkanter.

Til hekkeplassene

Fram til 11.3 var det bare sporadiske besøk av viper på de mest ettertrakta hekkeplassene. Frost og tele i marka holdt vipene borte. (Se for øvrig observasjoner ført opp i oversikten over de enkelte hekkeområdene). 16.3 var det fortsatt ingen viper permanent på noen av de kjente hekkeplassene.

18.3: Første tegn på kurtisering på hekkeplass: 1 par på Stava (øst for sanden), dessuten en hann på hekkeplassen ved Tjøsvollvatnet (sør), 4 ved Bøvatnet og 2 på Øvre Hauge. 19.3 ble det sett ei vipe på hekkeplassen på Sund og to på Stava. 28.3 var fortsatt de aller fleste hekkeplassene tomme for vipere pga. det kalde været.

31.3: Første syngende hann i vår! Kurtiserte hunn på Øvre Liknes hvor også tidligste hekking ble konstatert i fjor. To hanner på hekkeplassen på Sund og spredte par på plass på Stol-Ferkingstad. Værforholdene er fortsatt de samme, men litt mindre frost om natta og litt høyere dagtemperatur, får nå de første vipene til å gå over i hekkemodus.

Ennå ikke et grønt stå å se når de første vipene inntar hekkeplassene. 10.4.13.

2.4: Ennå står de fleste hekkeplassene tomme. En hann på Sund og på Øvre Hauge og 3-4 på Ferkingstad/Stol var alt som kunne registreres som vipere på hekkeplass denne dagen. 3.4: Ingen vipere sett på noen hekkeplasser på Sør-Karmøy i ettermiddag.

4.4: Flere inntar hekkeplassene: 4 på Myrvang (syngende hann), 1 hunn på Sund og 1 hann på eng ved Rossavatnet (sør). 6.4: Med det første regnet på ca. 3 uker tok aktivitetene på de kjente hekkeplassene på vestsida seg opp i dag med flere syngende vipere og de første som parer. Foruroligende var likevel at flere av de beste hekkeplassene ennå var vipetomme, f.eks. på Stava, Liknes og Haringstad. Det var heller ingen vipere å se på hekkeplassene på Nordstokke, SØ-Karmøy eller på strekningen Syre-Sandve. Følgende ble notert på hekkeplasser med fluktspill eller annen hekkeadferd på Sør-Karmøy 6.4: Kvilhaug (N) 4, Langåker (Tarevika) 4, Ferkingstad 3, Stol 3, Nes S 4, Nes N 5, Nordstokke 2. Flere syngende over hekkeområdet på Hemnes 8.4.

9.4: Mange av de årvisse hekkeplassene står fortsatt tomme, slik som Mjølhus, Haringstad og Meland. Ellers ble følgende observasjoner gjort på besøkte lokaliteter: 1 hunn på eng Røyrvik, Syre, en flokk på 8 landet på Haga, flokk 6 på eng Hemnes sør, flokk 35 på matleit på Kvilhaug vest for kjerka og 5 vest for kjerkegården. Videre 4 på hekkeplass på Stava og Nedre Liknes, 6 på Øvre Liknes og 2 ved Heiavatnet. Ikke ei vipe å finne på Sørøst-Karmøy (Hovdastad-Heggheim-Hillesland-Falnes-Vik). 10.4: Ny telleturn på hekkeplasser resulterte i følgende antall individer: Myrvang 7, Håvik ved tunnelen 2, Meland 1, Kolstø 1, Sørbo 2, Bøvatnet 5, vest for Hauge skole 4, Øvre Hauge 8, Sletthei 11, Kongsheiå 7, Sund 7, Heiavatnet øst 8, Øvre Liknes 5. Det ble ikke sett vipere på Haringstad og Ådland. Konklusjonen er at det øker sakte med vipere på de hekkeplassene som har vært i bruk de siste årene, men noen få steder ennå står tomme. Ikke på noen av hekkeplassene er antallet ennå per 12.4 på høyde med 2012.

Resultater fra videre optellinger på hekkeplassene, er å finne under kapitlet om de enkelte hekkeområdene. Per 15.4 har de fleste hekkeplassene færre vipere enn de tre siste årene og noen, som Mjølhus, Haringstad og Tjøsvoll, står helt tomme. 17.4: De siste dagene har antall vipere økt svakt i noen av «koloniene», og til nå tomme hekkeplasser som Mjølhus og Haringstad har fått noen vipere. 20.4: Det ser endelig ut til at årets hekkeplasser er fastsatt og flertallet av vipene er på plass.

Hekketid

Egglegging og rugetid

Det har tatt uvanlig lang tid fra ankomst til egglegging denne våren. Vipene ligger rundt tre uker etter 2012 med start for egglegging. Dette skyldes nok at de har trengt ekstra tid på å komme til krefter etter matmangel og kulde etter ankomst. Det første kullet ble funnet på Osnes 20.4 med et reir som inneholdt 4 egg. 21.4 ble det sett rugende vipere på Meland og Øvre Liknes. 24.4 ruget to på Meland.

28.4: De siste dagene har mange par startet på rugingen. 2.5 ble en nettopp død hann funnet på et jorde hvor tre vipere ligger og ruger på Meland. Trolig er den døde maken til en av disse. 7.5 er nok de aller fleste vipene ferdige med eggleggingen og det ligger nå vipere og ruger i større antall enn forventet mange steder hvor det helt fram til egglegging har vært ganske labert med aktivitet. Per 10.5 er ingen reir av alle de vi har fulgt med blitt røvet. Dette er i tråd med tidligere erfaringer at rugeperioden er en ganske trygg tid for vipene og de i liten grad utsettes for predasjon i denne tida. Det kan tyde på at de fleste predatorer ikke først og fremst er ute etter egg, men unger.

Mot sau fungerer ikke rovdyrtrikset. Vipemor på Liknes spiller vingeskada for å få sauene til å følge etter seg bort fra reiret. Men sauene er både blind og døve for slikt skuespill. Da snuten var helt inntil reirkanten kom også hannen til for å avlede. Til sist diltet sauene bort og rugingen kunne fortsette. 10.5.13.

På følgende steder ble det bekreftet at reir med egg ble ødelagt eller røvet eller små unger tatt:

Hålandsdalen, Skudeneshavn: Et par hekket her i fjor og var til stede i april i år, men hekking ble ikke konstatert og etter 18.5 var det ingen vipere å se.

Håvik-Meland: 3 reir var tomme/forlatt, hvorav 2 av de pinnesatte. Kråke mistenkes som eggrov, mens bonden må ha fjernet/kjørt over merkepinner: 3 av 5 var i alle fall borte. Også et omlagt kull, i planeringen sør før tunnelinnslaget, ble ødelagt.

Hillesland: Paret som hadde reir på den dyrka marka, ble borte etter hvert som graset vokste vipene langt over hode. Pinne satt ved reiret ble fjernet etter kort tid. Et par på beitet ved Kvitamyrr fikk eggene predatert ca. 1.6 (eggeskall i bunnen av reiret). Rev med hi i nærheten mistenkt som røveren. Det andre vipeparet klarte seg og fikk unger på vingene.

Ferkingstad: Eggene i reir i «vipeåker» (hos G. Lurane) på Ferkingstad ble borte ca. 20.5.

Stol: Ingen vipere sett på hekkeplassen etter at enga ble slått ca. 15.6.

Klekking og oppvekst

Unger av vipepar med omlagte kull ligger gjerne 3-4 uker på etterskudd slik som denne i et kull på 4 på Øvrabø 21.6. Sauebeiting holder graset nede og gjør at ungene lett tar seg fram og finner mat.

18.5 De første ungene er ute av eggene. Klekking er nå på gang rundt omkring. Men også omlegginger. På Meland var første kull klekt i dag, mens et annet vipepar laget reirgrop.

29.5 har de aller fleste vipeparene unger. De få som ennå ruger, er i hovedsak omlegginger. Første inntrykk etter klekking er at det er flere unger enn i fjor på hekkeplassene, noe som kan skyldes både færre predatorer og gunstige værforhold med passelig blanding av nedbør og varme solskinsdager. Gunstigere værforhold og færre predatorer (færre observasjoner av vandrefalk og mår) enn i fjor er nok årsaker til at det vokser opp flere unger i år.

21.6: De første ungene er på vingene med blant annet 3 som lettet fra kubeitene på Sletthei i dag. Av et kull på 3 unger ved Kvitamyrr, Hillesland, lettet to, mens en valgte å stole på kamuflasjen og søkte dekning i et kutråkk. Det synes å være uventa mange vipepar som har klart å få komplette ungekull på vingene, f.eks. ble det 27.6 sett to foreldrepar med 4 flygeklare unger hver på Nordstokke og et par med 4 unger på vingene på Meland/Kolstø. 2.7: De fleste vipefamilene er ennå til stede på de vellykka hekkeplassene, mens de som ikke har fungert, er forlatte. En flokk på 35 ungvipere ved Stangemyrane 8.7 tyder på god ungeproduksjon i området i år. 22.7: Fortsatt noen på hekkeplassene. Flokk med 6 juvenile i sjøkanten på Sæbø, Velde og 3 ved Kvitamyrr, Hillesland 23.7. Sein: En halv voksen unge ble ringmerket på kubeite ved Sletthei 24.7.

Etter hekketida

Borttrekk

6.7: De første flokkdannelsene foregår nå på eller nær de beste hekkeplassene, f. eks. en flokk på 15 på Håvik, bestående av både voksne og årsunger. En flokk på hele 35 ungviper rastet på kubeitene ved Stangemyrane 8.7. En av ungene ble fotografert da den fløy opp og bildet viste at den var merket. Ringen var blitt påsatt på Hauske mens den ennå ikke kunne fly 10.6. Det betyr at denne avreiseflokken av bare årsunger bestod av individer fra et større område enn bare Stangemyrane.

15 av i alt 35 årsunger på vingene. De rastet på et av de mest optimale vipeområdene i kommunen for tida: Stangemyrane på Nord-Karmøy. Kubeiter i kombinasjon med myr tiltrekker seg ikke bare hekkende viper, men også flygeferdige unger som samles før høsttrekket. 8.7.13.

Flokken på Meland var 11.2 komt opp i 24, de fleste ungfugler. En raste- og avreiseflokk ved Gamlamyrå, Dale talte 11 individer, de fleste årsunger og må antas å være alle eller nesten alle vipene som finnes i hekkeområdet Dale-Heggheim-Vik-Hillesland. Ungfuglflokk på 11 på slått eng på Kvilhaug/Hemnes 16.7. Borttrekket går nå raskt unna og de fleste hekkeplassene står nå tomme for viper. Også rasteplassene tømmes, men 4 ungviper i Bøvika 18.7. Ei voksen og to ungfugler rastet nær tunnelen, Håvik. 6 årsunger rastet i fjæra på kubeitet på Sørbo, Husøy-kanalen.

1.8: Ingen vipper å finne vipper verken på Nord- eller Sør-Karmøy. Både rasteplasser og hekkeplasser er nå helt forlatt. Borttrekket er i hovedsak allerede unnagjort. Likevel noen ennå: Flokk på 6 rastet på Sæbø 31.7 (K. M. Storesund) og 4 på Nes 4.8 (3 ungfugler og ei lokal født voksen med fargering J6U7 merket 30.5.11). I samme gulrotåker (høstet) var det 6.8 en flokk på 14 vipper. Av disse var 13 årsunger, enda et tegn på at det har vært en god sesong for ungeproduksjon. Det samme ser ut til å gjelde for tjelden, hele 4 par med en tiggende unge hver ble samtidig sett i området Bes/Nessjøen. 12.8 var det en flokk på hele 50 vipper på ei nyslått eng sør for Stavasanden. Kun 2 adulte ble identifisert, resten var årsunger. Ei hadde en av våre fargeringer (ikke mulig å avlese hele koden). Den største enkeltflokk notert etter hekketida ble en flokk på 80 vipper på markene ved Tarevika 30.7 (AO).). De siste høstobservasjonene ble følgende: Flokk 18 på Langåker 16.8 (AO), 3 ungfugler rastet ute i Gamlamyrå, Tjøstheim 23.8 og 5 rastet ved Tarevika 8.9 (AO). Flokk på 5 trekk mot sørøst over Kongsheiå 26.9 (pm KMS).

Overvintring

Ingen vipper tilbrakte vinteren 2012/13 i Karmøy. Dette kan være resultatet av en serie med uvanlig kalde vintrer siden 2009, og at samtlige vipper nå drar sørover for å overleve.. Men det kan også skyldes en generell bestandsnedgang i Norge og Skandinavia. Eneste vinterobservasjonen var ei vippe innom Tarevika 31.1 (AO).

Kartlegging

Valg av hekkebiotop

Dersom hovedretten er meitemark og faren for å miste egg og unger til predatorer skal være på et lavest mulig nivå, er det forståelig at vipa hekker der den gjør. Mest mulig lett tilgjengelig meitemark og småkryp for foreldre og for den kommende generasjonen, finnes på åkrer og gjenlegg, på beitemark med fuktige partier eller dammer. Færrest rovdyr er det i de videste landbruksområdene der det er lengst mulig avstand til skog og til pus på trappa. Skogplanting, flere rovdyr og rovfugler og gjengroing i stedet for beiting i lynchheiene, har tvunget vipa ut av hei og torvmyr og inn på de mest aktive jordbruksområdene. Storfebeiter synes å foretrekkes i områder der dette er et alternativ til sauebeiter, grunnen er trolig at disse beitenene gjerne er mer næringsrike og at hest og ku i større grad enn sau trækker huller i grasdekket slik at det er lettere for ungene å gjemme seg og å få tak i mat.

Områder som dette er blant vipas favoritthekkelasser: Åkrer som ligger brakk med fuktig jord som er næringsrik og full av mark og småkryp. Her har både voksne og unger direkte tilgang på mat, og både egg og unger har god kamuflasje i slikt miljø. Reiret er ett av tre på denne teigen på Langåker. 7.5.13.

Fuktig sauebeite som her på Øvre Liknes er også ettertraktet hekkehabitat. Et problem på slike beiter de siste årene har vært den raske spredningen av lyssiv (de brune tuene). Når det blir for mye av dette, rømmer vipene, trolig fordi de mister oversikten over terrenget. Det skjedde også her, men før årets hekkesesong er det brukt beitepusser, og vipa er tilbake. Den har til og med plassert reiret midt i ei lyssivtue – og typisk nok bare noen få meter fra fv.47. En del fugler har nok funnet ut at det er en viss beskyttelse mot predatorer i biltrafikken. 5.5.13.

Småkuperte og litt rotete kubeiter med gode gjemmesteder og fuktige partier for matsøk, synes å være vipas optimale hekkebiotop i Karmøy for tida. Tilsvarende sauebeiter er også gode, men disse har en tendens til å være mindre næringsrike og hardere beitet – med fare for vipeungene å bli nedtråkket. Øverste bildet er fra Torvastad, nede t.v. fra Haga/Sandhåland, 22.6.13. T.h.: Kongsheiå nord for Fiskåvatnet var inntil for få år siden et sted med mange hekkende viper og andre vadere. I dag er stedet tomt. Årsakene synes å være høy utnyttelsesgrad av dyrka mark og mange predatorer (særlig mår og hønsehauk), 28.6.13. Siste bildet: Vipe som hekker i torvmyr forekommer fortsatt der det er beiting. Fra Killingtjørn, 12.7.13.

Bestandstall 2011-13

Sted/antall individer	2013	2012	2011
Osnes-Vikjå	10	10	2
Hauske/Håland	20	18	20
Torvastad krk-Brekkedalen-Munkaskard	22	11	20
Stangemyrane nord	10	7	28
Stangemyrane sør-Øvre Hauge	12	6	10
Øvrabø	27	20	18
Gunnarshaug-Storasund	12	14	24
Bø-Bøvatnet	11	16	10
Lande-Utvik/Rehaugane	24	38	16
Skeie (Sletthei)	20	20	20
Fiskåvatnet nord (Kongsheiå)	10	12	4
Sørbø	6	2	6
Kolstø	2	8	10
Meland	6	8	10
Håvik (Myrvang-tunnelen)	18	20	20
Vorrå/Rabben	0	2	6
Nordstokke	4	3	2
Sund nær Ytraland	12	16	12
Sund ved Rossavatnet	2	4	0
Heiavatnet	3	10	4
Veavarden-Sletten-Mannes-Munkajord	3	2	6
Haringstad	4	6	6
Tjøsvollvatnet	1	2	5
Åkra øst (Håstø) og Killingtjørn	5	0	0
Ådland øst	0	10	10
Ådland vest-Øvre Liknes	8	16	20
Nedre Liknes-Stava	14	18	33
Ferkingstad (ved Grønnsakbua)	12	18	6
Nes nord/Hop	11	16	6
Nes sør/Nessjøen	12	4	10
Langåker vest (Tarevika-Duekloppen)	5	12	10
Langåker øst	6	4	8
Stol	4	6	2
Kvilhaugsvik-Hemnes	30	32	32
Haga-Sandhåland	6	6	12
Mjølhus (Sandve-Syre)	8	6	4
Hålandsdalen (Høyenes)	2	2	-
Sørhåland	3	4	-
Vik-Hillesland	6	3	10
Norheim-Moksheim	10	-	-
Spanne	10	3	-
Røyksund	2	-	-
Sum	399	394	422

Tabellen viser antall vipper (individer) talt på alle kjente hekkeplasser i kommunen. Tallene angir de høyeste noteringene gjort på hver lokalitet like før egglegging og i rugetida. Null betyr at hekkeplassen er undersøkt uten at vipper er funnet. Manglende tall (-) betyr at lokaliteten ikke ble undersøkt dette året.

Tilbakegang

Av tabellen foran «Bestandstall 2011-13» går det fram at i løpet av 3-års perioden har Karmøys vipebestand gått litt tilbake til tross for iherdig innsats for å snu utviklingen siden 2010. Ved første øyekast ser det ut som det er liten endring i tallene fra 2011 til 2013, men summene kan ikke uten videre sammenliknes fordi det hvert år har blitt oppdaget nye hekkeplasser som er lagt til etter hvert.

Den fryktede kollapsen i bestanden pga. den uvanlig kalde vinteren i Europa i 2012/13 slo heldigvis ikke til. Det så lenge stygt ut utover våren med bare rundt halvparten av normale antall på hekkeplassene, men sakte økte vipene i antall og nådde til sist nesten opp mot fjorårets bestand på de vante hekkeplassene. Verdt å merke seg er at det ikke ble gjenfunnet eller kontrollert en eneste av de ringmerkete ungene fra 2012, alle kontrollerte var eldre fugler. Dette antyder at det først og fremst var 1-åringene som ikke taklet kulda. Ungeproduksjonen i 2013 må betegnes som god, langt bedre enn i 2012. Dersom neste vinter blir av en mildere type, kan det bety framgang til neste år.

Årsaker til tilbakegangen

Hva skjedde med denne vipehannen på Meland? Naturlig død eller..? 2.5.13

Ikke alt kan forklares når det gjelder fuglers økning eller minskning i antall. Alle arter favoriseres eller opplever ugunstige perioder over tid. Vær og næringstilgang spiller inn. Antall predatorer har stor betydning. Utbredelsen av og kvaliteten på matsøk- og hekkeplasser er også avgjørende. I tillegg kommer en rekke trusselfaktorer – ikke minst i form av naturinngrep, forurensing, forstyrrelser og jakt. Innbyrdes konkurranse mellom nærstående arter eller arter som gjør krav på samme økologiske nisje, spiller også inn.

Sjelden er det en enkeltårsak til bestandsendringer. For vipa sin del er det også en hel miks av grunner til bestandstapet i løpet av de siste tiårene. De mange negative faktorene har også rammet andre Karmøy-fugler med en lang historie som hekkefugler i kommunen. Noen som har blitt helt borte mens vipa har gått tilbake er småspove, heilo, ringtrost, dvergfalk og bergirisk. Hva hadde disse til felles som hekkefugler i Karmøy? Andre som har tapt terreng og som for tida sliter med å holde oppe en restbestand i kulturlandskapet er brunnakke, krikkan, orrfugl, åkerrikse, rødstilk, rugde, gråhegre, gråtrost, rødvingetrost og gulspurv.

De erfaringene vi har gjort oss med tanke på vipa sine problemer i løpet av prosjektåra 2010-13 oppsummeres nedenfor. Følgende synes å være de største truslene mot bestanden:

- Maskinelt arbeid på åker og eng (gjennom hele hekkeperioden).
- Predatorer (katt, rev og mår, måker, kråkefugler og hønsehauk, er trolig de skadeligste).
- Gjengroing, tørrlegging, utbygging. Faktorer som reduserer eller forringer hekkearealet.
- Ugunstig vær: Ekstremt kalde vintrer som rammer stedene hvor de holder til i desember-mars. Nedbørknapphet når flertallet av ungene vokser opp (ultimo mai - medio juni).

Kan tilbakegangen snus?

Dette er oppnådd i løpet av prosjektperioden:

- Gjennom informasjonsarbeidet til Vern vipa har mange bønder stilt seg positive til samarbeid, og stadig flere gjør en ekstra innsats for å berge vipereir og unger.
- Jegere har lagt ned hundrevis av timer på jakt etter mår, mink og rev. Noe av denne jakten er en direkte følge av info-spredning fra Vern vipa. En merker positiv virkning av redusert antall mink og mår på bl.a. høyere antall unger på vingene for hettemåke, fiskemåke, tjeld og vipe.
- Kommunal naturforvaltning har vært opptatt av å hindre bekkelukking og uttørking av viktige myr- og sumpområder i kulturlandskapet.
- Kommunens naturforvalter har brukt midler fra fylkesmannen til bønder og andre som har gjort en innsats i de viktigste vipeområdene for å tilrettelegge for vellykket hekking. Det kan være å pløye opp egne åkrer, la restmark ligge brakk, eller fjerne trekker og treklynger.

Dette må det jobbes mer med videre om en skal få vekst i bestandene for vipa og andre bakkehekkende arter i kulturlandskapet vårt:

- Få enda flere bønder med på laget om samarbeid for å berge reir og unger i de mest aktivt drevne jordbruksområdene.
- Opprettholde premiering på felling av mink og rev, om mulig heve beløpet på rev. Stimulere til å holde mårbestanden på et nivå som ikke fører til fuglearters utryddelse.
- Fortsette en restriktiv kommunal forvaltningspolitikk med hensyn til søknader om uttørking og nydyrking i myr- og sumpområder.
- Fortsette med å gi en viss økonomisk kompensasjon til bønder som vil bidra med en ekstra innsats for å tilrettelegge for vellykka hekking av vipe og andre sårbare arter i åker og eng.

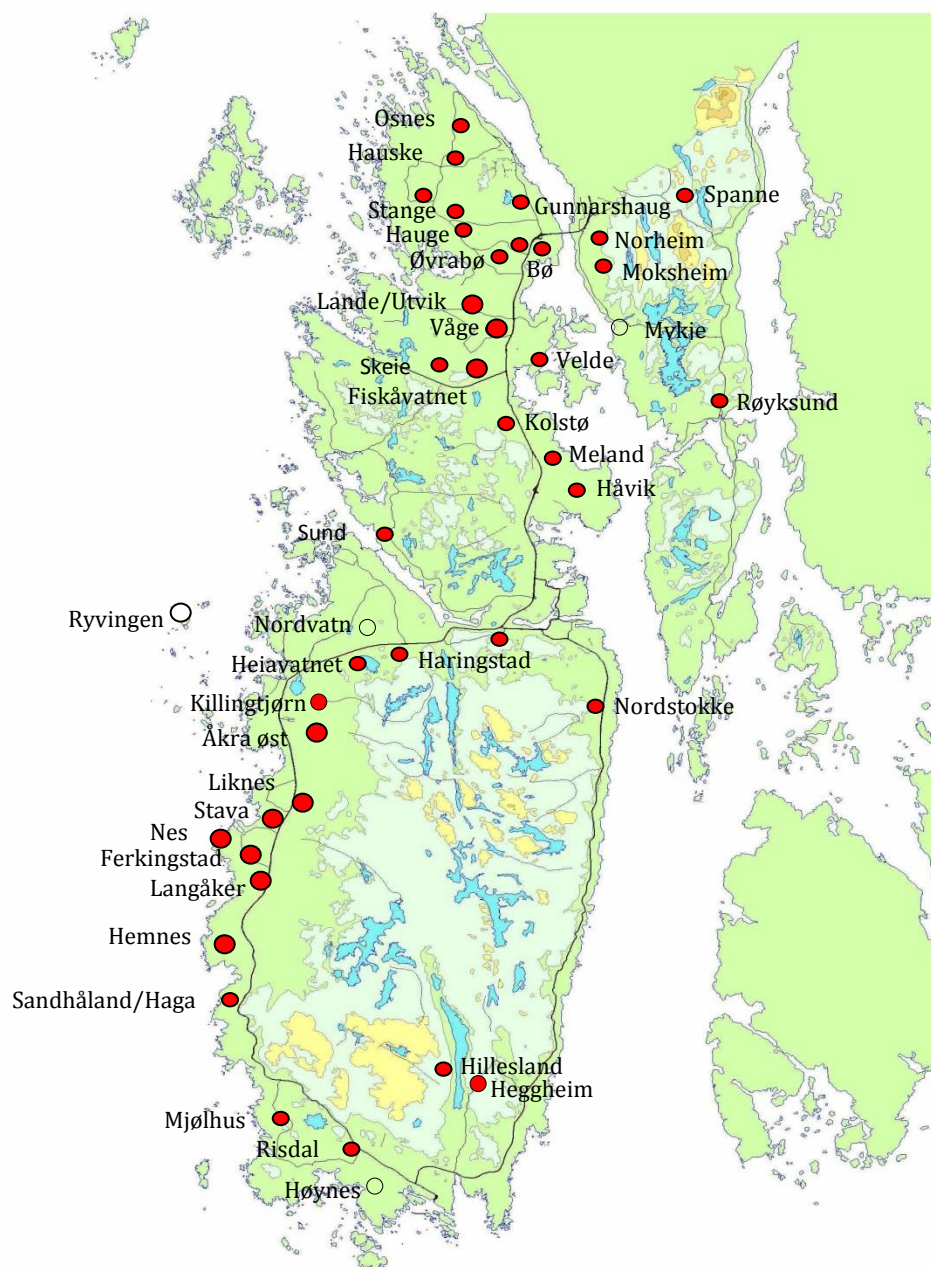
Betingelser for at tilbakegangen kan snus til framgang er i tillegg å finne i utlandet der vipene våre befinner seg halve året. Ennå drepes det hundretusener hvert år under jakt. Vipejakt burde forbys i Europa. Trafikk og menneskeskapte konstruksjoner, vil trolig bare øke som problemer for vipa – både langs trekkveiene og på overvintringsplassene.

Mange land hvor vipene våre er i vinterhalvåret driver med omfattende opprettingstiltak i sjøområder og i kulturlandskapet for å få våtmarksfuglene tilbake og bedre kjangsene deres for overlevelse ved å anlegge nye steder hvor fuglene har lett tilgang på mat – og får fred fra folk og rovdyr. Særlig synes Danmark, Nederland og Storbritannia å ha mange gode prosjekter for naturgjenoppsettelse på gang. Norge kommer nå etter og samferdselsdepartementet har nettopp laget en rapport om bruk av kompensasjon for dyrka mark og natur som går tapt ved utbygginger. Det er ikke snakk om økonomisk erstatning, men om opparbeidelse av nye naturområder.

Følgende er det trolig ikke mulig å få gjort noe med verken lokalt eller globalt: katter og klimaendringer. Men med gjennomføring eller videreføring av overnevnte tiltak, bør det være mulig å redde vipa og de andre sårbare og kjære fuglene som trenger kulturlandskapet for å overleve.

Vipas utbredelse

Hekkeplasser for vipe i Karmøy kommune 2013

Fordeling av vipas hekkeplasser i Karmøy i 2013 viser at den følger de beste, største og åpne jordbruksområdene. Hekking i hei og torvmyr har nærmest opphørt pga. færre beitedyr, flere predatorer og gjengroing. Utbredelsen på 2000-tallet har også skrumpet som følge av nedbygging av arealer til bolig og industri. (Form og størrelse på plottingene er uten betydning. Hvite rundinger markerer hekkeforsøk/mulig hekking).

Hekkeområdene i 2013

Osnes

- 20.4 Opptelling: 10 viper i området og årets første reir med egg.
- 6.6 2 par med unger på sauebeite, øst for veien.

Hauske (nord for Håland skole)

Det åpne kulturlandskapet med våtmarkspartier på Hauske har de samme kvalitetene som Stangemyrane og er blant de aller beste vadefuglområdene i kommunen. Utenom vipa, er det rødstilken som er den tallrike vaderen. Den tetteste bestanden av rødstilk i Karmøy er trolig her på Hauske.

- 12.4 Inn i terrenget: 4 viper til stede.
- 20.4 Til sammen 18-20 viper spredt over hekkeområdet.
- 5.7 Flokk 8 ungviper rastet i myr, 2 voksne varslet. Hele 14 rødstilker i området – det fleste varslet intenst, men noen kan ha vært flygedyktige unger. Ellers 1 varslende storspove og 3 enkeltbekkasiner skremt opp.

Torvastad (med Torvastad prestegård, Brekkedalen og Munkaskard)

- 18.2 En hann sett på hekkeplass.
- 12.4 Et par i våtområdet i dalen var alt, pluss en hann oppe ved hovedveien.
- 20.4 6 individer i dalen og 16 spredt på høydene i nordvest.

Beiteområdene mellom Torvastad kirke og Brekkedalen, har rikelig med våte partier og blir passelig beita av både kyr og sauer. Sammen med en bonde som bryr seg om å ta vare på fuglelivet, ble dette et produktivt område for vipa også i år. 22.6.13.

Stange, Stangemyrane nord

Stangemyrane sett mot nord (t.h.) og Øvrabø vest for Bøtøppen. Begge steder er gode hekkeplasser for vipe skapt ved passelig beitetrykk. Myrområder og avstand til skog virker også positivt inn.

- 18.3 2 på hekkeplass på Øvre Hauge.
- 11.4 4 vest for Hauge skole, 8 på Øvre Hauge.
- 12.4 10 i Stangemyrane (nord for Gunnarshaugveien).
- 8.7 Flokk på 35 ungviper rastet på kubeitene. Antall hekkepar var i år på minimum 5. Ellers var området også i år sammen med Hauske blant kommunens beste hekkeplasser for rødstilk.

Stange, Stangemyrane sør - Øvre Hauge

- 12.4 Inn i terrenget: 6 vest for Hauge skole.
- 8.7 Antallet viper økte utover våren og hekkebestanden ble anslått til 6 par i området.

Øvrabø

- 12.4 På Øvrabø var det kun 4 viper å se.
- 15.4 11 viper på Øvrabø i dag.
- 1.6 På det meste talt 27 varslende/syngende viper i dette viktige hekkeområdet (13-14 par).
- 21.6 Et seint kull på 4 dununger ved løe i vest, nær veien.

Gunnarshaug - Storasund

- 18.4 4 viper i hekkeområdet på Gunnarshaug
- 25.4 7 viper på plass hvorav 1 ruget.
- 26.6 6 viper varslet over beitemarkene øst for Gunnarshaugvatnet. I tillegg varslet 3 par rødstilk, 1 par tjeld, 1 par storspove og 1 par fiskemåke. To syngende sanglerker.

Bø/Bøvatnet

- 18.3 4 individer på matleit spredt på sauebeitene og i veikantene nær vatnet.
- 11.4 3 ved vatnet, 2 i NØ (den ene med metallring på høyre fot).
- 15.4 4 på Bø (vest for Bøtøppen), 4 rundt vatnet og 3 i NØ.
- 4.5 Minst 3 par ruger i hettemåkekolonien ved vatnet, 2 ruger i NØ ved bedehuset.
- 26.6 Det har vokst opp ca. 10 unger i området. Unger fra et par omlagte kull vil komme i tillegg. Unger født ved vatnet ledes ofte opp til beiten i nordøst med fare for livet når de krysser den sterkt trafikkerte veien til Bøneset.

Bøvatnet med omliggende myr og beitemark er enestående i Karmøy. Dette er et landskap hvor skjøtsel og vern av fuglelivet står i fokus sammen med jordbruksinteressene. Området framstår som et skoleeksempel på god naturforvaltning. Første foto viser nordre enden av vatnet med tilhørende sump. Sauebeiting holder gresset nede slik at fugler som rødstilken på bildet kan komme ut av siv og sump for å søke mat på beitene når det er ro og fred for det. Øverst til høyre en hettemåke med to unger som har nådd flygedyktig alder. Hettemåkekolonien i Bøvatnet var kanskje den største på Vestlandet i år. Siste bildet viser litt av vipeområdet på Gunnarshaug.

Lande - Utvik

18.4 10 viper i hestebeitefeltet på Lande.

26.6 7 voksne varslet og 4 ungfugler tok til vingene på saue- og hestebeitene på Lande.

Skeie - Våge (Sletthei - Kongsheiå)

18.3 En flokk på 30+ har vært til stede noen dager, men disse kan være viper på gjennomreise.

11.4 11 spredt sett fra Kvalavågsveien. To sørlig heilo rastet på beitene her. Flokk 7 på Kongsheiå

12.4 Inn i terrenget: 18 viper i hekkeområdet, pluss to heiloer fortsatt.

30.4 5 reir med egg pinnesatt på Kongsheiå, nord for Fiskåvatnet.

13.6 Flere par med unger på Sletthei.

16.6 8 viper varslet unger i beite/myrområdet vest for veien. En stor unge merket, men flere sett.

21.6 3 unger tok til vingene!

24.7 Eksempel på omlegging og sein hekking: En halv voksen unge ringmerket på kubeite nær Kvalavågsveien ved Sletthei. Kun en foreldrefugl var til stede og passet ungen.

De vide jordbruksområdene på Lande har alt det vipa og mange andre fugler trenger. I likhet med kubeitene på Sletthei (t.h.) finnes det både småfe og storfe på beite, samt våtmark.

Velde (Sørbø)

Beitemarka på Sørbø, Velde er spesiell ved at den går helt ut til fjæresonen. Dermed tiltrekker området seg bl.a. hekkende ender som vipa får selskap av. Til høyre en årsunge rastende ytterst på neset.

- 7.3 3 viper på skjær ved hekkeplassen.
- 11.4 2 hanner på hekkeplassen.
- 15.4 6 viper på hekkeplassen.
- 21.4 Reir med et heilt og et knust egg (K.M. Storesund).
- 29.4 4 viper skremt opp, 2 var syngende hanner. Ingen reirfunn.
- 10.5 2 mink tatt i feller under Husøybrua (B. Digernes). Mink i området kan forklare hvorfor de fleste hekkfuglene her har hatt lav eller ingen reproduksjon de siste sesongene.
- 29.6 2 viper «hang» over hekkeområdet. Ellers lite fugl her, trolig pga. hyppige minkbesøk. Ingen terner her i år, heller ikke rødstilk som har vært her årlig. 2 fiskemåkepar og to tjeldepar varslet. Gravandparet har mislykkes s som vanlig og har trukket ut av området allerede.
- 22.7 6 ungviper satt i fjæra.

Håvik – Meland - Kolstø

Sauebeite med bakenforliggende sump og grøft sammen med åkerareal gjør dette kulturlandskapet på Kolstø/Meland ekstra verdifullt. Ved å fjerne ei rekke med sitkagraner, minsket også gårdbruker Rune Heimtun muligheten til plutselige angrep fra bl.a. kråker. I området hekket det i 2013 foruten vipper, rødstilk, tjeld og fiskemåke.

- 7.3 Et par på hovedbiotopen på Myrvang og 2 nord for tunnelen.
- 4.4 4 på Myrvang hvorav en syngende
- 6.4 1 hann på hekkeplassen på Meland
- 11.4 Til sammen 5 i beiteområdet på Myrvang og 2 på større eng i vest. 2 nord for tunnelene, ingen på Meland. Kun 2 sett på Kolstø, ingen på Vorrå.
- 12.4 Granrekka på Meland ble fjernet i går og to par vipper laget reirgroper i dag. Tilfeldig? Ellers samme tall som i går for resten av området.
- 15.4 Myrvang 4, tunnelen sør 3, tunnelen nord 4, Meland 4, Kolstø 1.
- 22.4 Inn i terrenget Myrvang-Meland: Totalt 18 vipper i området. Det hekker ingen på Vorrå/Rabben. Fersk mårskitt funnet på mark ved tunnelen.
- 24.4 2 ruger på Meland, 5 skremt opp nord for tunnelen, 5 på Myrvang og 1 par jaget kråker i vest.
- 29.4 3 ruger på Meland, 1 på Kolstø og 4 ruger spredt rundt fra nord og sør for tunnelen til og med Myrvang. Paring og sangaktiviteter fortsatt, så det blir noen flere reir i området.
- 2.5 Meland: 1 død hann fersk på jorde like ved de tre rugende. Hadde liten blodflekk under buken, neppe utsatt for predator. Kråke- og skjærereir er bygd sentralt i vipeterrenget Meland/Håvik i år også, skjønt kråka måtte litt lenger unna for å finne passende reirtre i år siden granrekka hvor den har hekket de siste årene, nå er fjernet. 4 reir pinnesatt.
- 7.5 En reirpinne på Håvik var borte på enga nærmest fv 47. Men vipa ruget der. 2 reir med 4 egg på selve Myrvang.
- 18.5 Første kullet hadde klekt (2 små unger sett), 2 ruget og et nytt på kurtiserte. I alt 3 reir videre sørover på Håvik/Myrvang var røvet/forlatt, hvor av 2 var pinnesatt.
- 29.5 Et omlagt kull på Håvik (sør for tunnelinngangen) ble pløyd ned selv om rugende fugl/reir var lett å se. På Meland har to par unger og ei ruger (omlegging).
- 27.6 De fleste vypeparene som gikk til hekking på sauebeitene nord for tunnelinngangen på Håvik har lyktes med å få fram unger, mens de sørforbi ser ut til å ha mislykkes totalt. De som ikke fikk det til la egg på siloenga sør for tunnelen: begge la egg om igjen og når disse ungene var små, ble enga slått. Hvert av de to parene berget ungene unna traktoren, i følge bonden, men måkene slukte dem når graset var fjernet. Også på Myrvang (nordvest for Hydrohallene) har det gått galt for vipene. Dette synes å være et ideelt område med beitende kjøttfe og våte partier, men ingen vipper lyktes likevel her i år. Sauebeitet nord for tunnelen og restområdet etter anleggsarbeidet: 4 vipper varslet unger, pluss et par med 4 unger som var flygedyktige. Ellers i dette område: 1 par varslende rødstilk, storspove (med minst en unge) og tjeld (med en unge). Fiskemåkekoloni med ca. 30 par.

Håvik-Meland har vært et produktivt område for vadefuglene våre også i 2013. Bønder som bryr seg om fuglelivet og et variert jordbrukslandskap er fasit for vellykka hekking. Til venstre en storspoveunge på nyslått eng. Til høyre: Sein slått berget mange vipeunger i år. Disse to kom seg på vingene og i sikkerhet da maskineriet kom dundrende. 27.6.13.

Eide

29.5 Et par med unger oppdaget i eng på Øvre Eide (KSK).

Nordstokke

Denne rufsete enga med våte søkk fikk ligge uslått til etter hekketida, og det gav både vipe og tjeld kjangsen til å få opp unger også i år. Til tross for at gresset vokste både unger og foreldre over hode, forlot ikke familiene enga. 29.6.13.

- 7.3 Ei vipe på hekkeplassen.
- 2.4 1-2 vipper har hatt tilhold her siden første observasjonen, men ennå ingen tegn til hekking.
- 6.4 Par med hekkeaktiviteter
- 20.4 2 par med tilhold i området.
- 7.5 Reir med 4 egg (og tjeld med 3) på samme sted som begge hekket i 2012. Dessuten et par til som drev med kurtise.
- 10.5 Bonden gjødslet enga med traktor i dag, men han hadde unngått å spre møkk over reirene hvor det var satt opp merkepinner.
- 16.5 Både tjelden og vipa ruger fortsatt på enga.
- 30.5 Vipa og tjelden ruger fortsatt. Graset på enga er i ferd med å vokse over hodet på de.
- 13.6 Det er fortsatt 1-2 par med vipper i området, men ingen sikre tegn på unger. Reiret i enga fikk etter hvert høyt gress – noe som kan ha ødelagt kjangsene for vipa. Tjelden på samme sted har imidlertid unger i det høye graset.

- 27.6 De siste dagene er mange av siloengene slått, men heldigvis har alle vipeungene berget seg unna maskinene. Det viser seg at begge vipeparene har fått alle de 4 ungene sine til flygedyktig alder! Disse har altså vokst opp i høyt gress og vært «usynlige» for omgivelsene fram til nå.

Sund-Vea-Haringstad-Munkejord-Mannes

I jordbruksområdene rundt Vedavågen, er det her på Sund vi finner flest vipepar. Gjennom hele prosjektperioden har vipene fått jevnt med unger på vingene. Også tjeld, storspove, rødstilk og fiskemåke hekker her. 26.6.13.

- 11.3 En hann på hekkeklassen på Sund.
2.4 Fortsatt kun en hann på Sund, ingen på Vea/Haringstad.
4.4 En hunn på hekkeklassen på Sund og i på eng sør for Rossavatnet
9.4 Ennå ingen obs fra Haringstad-Vea.
11.4 7 på hekkeområdet på Sund, 1 par ved Rossavatnet, ingen på Haringstad-Vea.
15.4 11 på hekkeklassen på Sund (Paulsen)
16.4 1 på hekkeklassen Haringstad.
20.4 1 par på Haringstad.
24.4 Paret ved Rossavatnet var borte (skremt/tatt av hauken?), 10 skremt opp på Sund, pluss et par for seg selv i øst. Ruging begynt på Sund (reir med 3 egg), men ellers lite liv i vipene og ingen storspove, tjeld eller rødstilk på plass.
25.4 Paret på Haringstad jaget kråker og er dermed trolig i gang med hekkingen.
30.4 5 ruger på hovedfeltet på Sund. I tillegg var det i dag to par fiskemåke, to par grågås og en storspove. Tjeldeparet ikke blitt sett her i år til tross for vellykka hekking i fjor.
7.5 Et par med 4 egg på Haringstad pluss ei enslig vipe.
13.5 2 vipere lettet fra myr i sauebeite, Mannes nord (mot Kvednavikjø).
16.5 Ei vipe på «flytemyr» ved tjern nord for Sponberg, Vea/Haringstad. Uvisst om hekking.
12.6 Haringstad: Et par markerte unger pluss ei ekstra vipe med tilhold. Sund: 2 par med unger øst for veien, 3-4 par på sauebeitene vest for veien.
28.6 En tjeldunge merket (øst for Sundsveien) og en storspoveunge (i vipefeltet). Ennå mange vipere til stede.
2.7 Vipene fortsatt til stede på hekkeklassen på Haringstad: fra avstand sett to adulte og to juvenile (den ene var fargemerket) i terrenget. To par tjeld har unger i området.
15.7 Sund: Ei varslende vipe sammen med to flygedyktige unger. Ingen flere vipere i området, men en varslende storspove, et tjeldepar og fiskemåkepar ennå på plassen.

Heiavatnet - Tjøsvollvatnet

- 18.3 En hann på den vellykka hekkeklassen fra i fjor ved utløpet av Ånå, Tjøsvollvatnet.
9.4 2 på enga øst for Heiavatnet.

- 11.4 8 på enga øst for Heiavatnet
- 15.4 5 på holmer ved hekkeplass vest i Heiavatnet
- 20.4 Inn i terrenget ved Heiavatnet vest: Kun 1 syngende hann ble sett.
- 25.4 1 satt på skjæret sør i Tjøsvollvatnet.
- 30.4 Ingen hekking ved Tjøsvollvatnet i år.
- 4.5 2 syngende hanner og en hunn vest ved Heiavatnet. Ingen tegn til reir.

Åkra øst (nær Håstø)

- 11.5 Et par hekket (rugende) på eng, en hann sang over myrområde.
- 12.6 Ei vipe på hekkeplassen. Ble ikke sjekket for unger/reir.

Killingtjørn

- 7.5 En hann sang over myrområdet.
- 12.7 3 vipet varslet unger, 2 i beitet på torvmyra i nord og 1 på beitemarka i vest.

Øvre Liknes

- 31.3 Et par på hekkeplassen på Øvre Liknes. Årets første syngende hann.
- 9.4 6 vipet på Øvre Liknes. Tragisk mye kråke i området.
- 12.4 Fortsatt 3 par på Øvre Liknes og et par sør for skolen. Ingen øst i marka.
- 21.4 Fortsatt ingen øst i marka.
- 22.4 Kun 2 par på Øvre Liknes, og den første ruger. Et par ser dermed ut til å ha forlatt området i forhold til 12.4. En ad svartbak ligger død på vipemarka (skutt etter å ha angrepet lam).
- 13.6 Kun ett par øst for veien, varsler og jager kråker, men unger ikke sett. Paret sør for veien markerer unger, men paret sør for skolen ikke sett (høyt gras eller slått eng).
- 15.7 Revemor med to unger funnet ikke langt fra vipeområdet på Øvre Liknes. Med revehi så nært vipas hekkeplasser er det lett skjønne at de mislyktes totalt med hekkingen her i år.

Nedre Liknes - Stava

T.v.: Stava (Nedre Liknes i bakgrunnen) har fortsatt gode vipelokaliteter. Blanding av åker, eng og beite gir gode betingelser for vellykket hekking. Når i tillegg fuktig åkerareal får ligge urørt slik som her, øker kjangsene ytterligere for at unger skal komme på vingene. 5.5.13.

- 11.3: To på matleit på eng øst for Stavasanden.
- 18.3 Et par kurtiserte, pluss 3-4 vipet til på jordene øst for Stavasanden.
- 9.4 4 vipet på enga øst for sanden, 3+ på N. Liknes. Sang.

- 13.4 3 viper på Nedre Liknes (ved åkerriksehekking). Ingen ved sanden.
- 21.4 Inn i terrenget: 7 viper skremt opp spredt i området Stava-Nedre Liknes.
- 5.5 Inn i terrenget: 14 viper i området, 2 reir med 3 og 4 egg funnet i vest, men de fleste hadde nok lagt nå. Et av reira lå i vipeåker. Et av parene kurtiserte på vipeåker i sør.
- 18.5 Nylagt kull med vipe og tjeld på «vipeåker», Stava sør (Karsten Stava). Fortsatt ok 30.5.
- 29.5 Åkeren med vipereir (bildet oppe til venstre) var nypløyd – og reirene nedpløyd?
- 13.6 Det har gått hardt for seg på jordene på Nedre Liknes. Brakkåkeren (på bildet) har blitt pløyd opp og sådd til og nærliggende marker er siloslått eller gjort om til åkermark. De fleste eller alle vipekullene er nok ødelagt.
- 13.6 På vipeåkeren (til K. Liknes) stod det bedre til. Her var det ett par med store unger og et par som ennå ruget (omlagt kull). I tillegg ruget det en tjeld i åkeren og et rødstilk- og storspovepar varslet unger like ved.

Ferkingstad-Stol-Langåker (øst)

I bakgrunnen ses åkeren på Ferkingstad som i likhet med i fjor fikk ligge brakk kun for å berge vipekull. Unger kom på vingene i år også, men området er dessverre hjemløst av en horde med katter som skaper store problemer for viper og tjeld i åkeren og for storspove og rødstilk i de omkringliggende ubrukte gress- og urteteigene. 29.6.13.

- 2.4 Det har vært 4-5 viper på hekkeplassene i området et par ukers tid, men vanskelig å vite om dette er trekkgjester eller lokale siden de ennå ikke har vist tegn til hekkeaktiviteter.
- 9.4 Et par ved Grønnsakbua, ingen å se på de øvrige hekkeplassene
- 13.4 To par ved Grønnsakbua og to par på Stol
- 17.4 Ingen på Stol, 5 ved Grønnsakbua, Ferkingstad og 4 Langåker øst.
- 20.4 4 på Stol, 5 ved Grønnsakbua Ferkingstad.
- 4.5 4 ruger pluss 4 «løse fugler» ved Grønnsakbua, 2 ruger Langåker øst.
- 6.5 1 ruger ved fv. 47 på Stol (pinnesatt) og 3 med 4 egg hver på brakkliggende åker fra i fjor, Langåker øst.
- 14.5 2 ruger nå på Stolsenga.
- 30.5 2 par passer unger i Stolsenga, minst 3 gjør det samme på Ferkingstad (ved Grønnsakbua) og ei rugende pluss 2 par trolig med unger Langåker øst (unger ble ikke sett – skulte seg?)
- 13.6 Langåker øst: Minst 2 par har unger i åkeren som er i ferd med å bli graseng.
- 21.6 Vipene på Stolsenga ved fv.47 ser ut til å ha mislykkes også i år. Ingen viper sett etter 15.6.
- 29.6 I følge gårdbruker med vipeåker på Ferkingstad (G. Lurane), har 3 par viper, 2 par tjeld og 1 par storspove fått fram unger ved Grønnsakbua på Ferkingstad. Her var det i dag en flygedyktig og lite sky vipeunge i veikant og et par på åkeren med små unger.

Langåker (Tarevika)-Nessjøen - Nes (nord til Hoptjern)

T.v.: Gjenleggsåker på Nes (nær Nessjøen) med tilgrensende saubeite. Her hadde flere vipepar gode hekkebetingelser. T.h.: Eng og kubeiter i åpent landskap på Nes tiltrekker seg mange fuglearter.

- 13.4 11 viper på strekningen Hop - Nes N.
- 17.4 6 viper, sang og reirgroping, på Nes.
- 21.4 5 viper i området Tarevika - Duekloppen (inkludert åkerlandskapet).
- 12.5 10 viper Hoptjern-Nes nord. Både varslende og syngende. 12 viper Nessjøen/Nes sør: både rugende og syngende. Nesten alle på brakka åker/gjenlegg.
- 13.6 2-3 par med unger på åkeren ved Nessjøen (bildet til venstre).
- 29.6 Nes (nord): 7 viper i området hvor av 2 varslet ivrig. 6+ par tjeld varslet, ca.30 par fiskemåke. Storspove, rødstilk og sandlo ble ikke observert.
- 4.8 Voksen vipe (hunn med fargering J6U7) merket som unge på Nes i mai 2011, var på samme sted 4.8.13. Sammen med den på gulrotåkeren var 3 ungfugler, kanskje sine egne.

Hemnes

T.v.: Mosaikkprega jordbrukslandskap på Hemnes sett mot Kvilhaug i nord. T.h.: Fukteng på Haga med utsikt nordover mot Sandhåland er eneste tilholdssted for vipe på hele strekningen Hemnes – Mjølhus. Beitelandskapet huser også rødstilk, tjeld, storspove og fiskemåke. Beitemark med myrsig gir gode hekkebiotoper. Men både flygende og firbeinte predatorer holder antall våtmarksfugler nede. 22.6.13.

- 9.4 Det har vært en flokk på 30-50 viper i området de siste dagene, med sangaktivitet på Hemnes. Men alle disse hører neppe til i området.
- 13.4 1 hann Haga. Hemnes: i alt ca. 30 viper spredt utover hekkeområdet, de fleste helt i nord eller helt i sør.
- 30.4 Kvilhaugsvik: 4 rugende viper, 1 helt i nord og 3 rett vest av Kyrkjebakken. Sørlige del av området (Hemnes) ikke undersøkt. 3 grågjess skremt opp, 1 storspove ribba. Ingen tjeldepar. Ravn hekker i nord.
- 5.5 Sørlige del: 10 viper (4 reir med egg), midtre området: 6 viper (1x4 egg). Ellers 3 syngende storspover og 1 par pluss en enslig rødstilk. Kun ett par tjeld og fiskemåke.
- 13.6 2 vipepar med store unger helt sørøst i Hemnes-delen av området. Resten ikke sjekket.
- 28.6 Til sammen 10 viper i lufta over hekkeområdet, flere varslet. Ellers minst 6 par tjeld, 3 par rødstilk og 10 par fiskemåke. Bare en storspove sett, fløy opp, men varslet ikke.
- 16.7 Ungfuglflokk på 11 individer drev med næringssøk på jorde like vest for kjerka.

Sandhåland - Haga

- 20.4 3 viper i nord, 3 i sør.
- 11.5 2 ruget i nord på sauebeite, 1 ruget i sør på graseng.
- 22.6 2 viper varslet i nord sammen med 3 rødstilker, 3 par tjelder, 2 par fiskemåker (ruget) og 2 storspover som vekselvis varslet og sang.

Risdal – Høyenes – Syre - Mjølhus

- 9.4 1 hunn på jorde ved Røyrvik, Syre.
- 13.4 1 par Sørhåland/Risdal, 1 par Hålandsdalen (Høyenes), 1 hann Mjølhus. Ingen Syre.
- 20.4 Ingen viper sett på Sørhåland, kun et par tjeld og en storspove. Et par på Mjølhus.
- 18.5 Alle tre reira på Mjølhus fortsatt ok, i tillegg et par helt i vest. Også ei vipe i Røyrvik. Paret i Hålandsdalen var borte, men på Sørhåland jaget en vipehann kråker som passerte.
- 12.6 2 par med unger på hekkelassen på Mjølhus. Kanskje også et par helt vest – på sauebeitet.

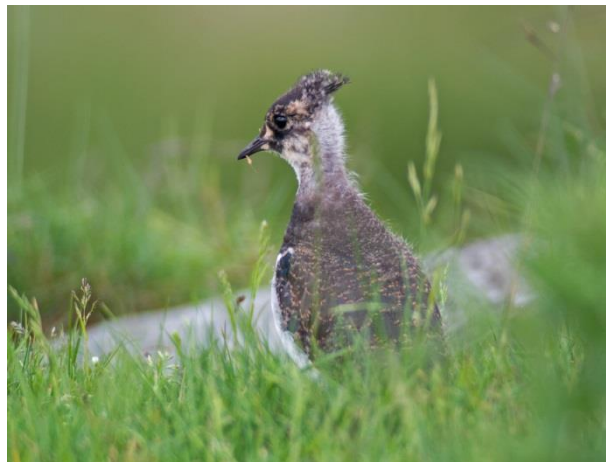
Våtmarka vest for Sørhåland skole er stedet med flest vadere i Skudenesområdet. I 2013 hekket det 2 par vipe, 3 par rødstilk, 2 par tjeld, 1 par storspove og minst 1 par enkeltbekkasin, dessuten 2 par fiskemåke og et par stokkand. 22.6.13.

Vik-Falnes-Hillesland-Dale

- 11.4 Alle som var «frostfaste» i området er for lengst borte og bare 3 individer er sett etterpå i Vikevågen og nær kjerka.
- 13.4 2 hanner og 1 hunn med hekkeaktiviteter i Vik, 4 ved Kvitamyrr.
- 18.4 4 med hekkeaktiviteter ved Kvitamyrr.
- 20.4 Fortsatt 4 vipere med tilhold ved Kvitamyrr. 2 fløy nordover fra Vik kan være to av disse, men kan også være 2 til som er hjemmehørende i området.
- 21.4 1 par satt i søre enden av Hilleslandsvatnet.
- 28.4 1 par ruger på eng på Hillesland og enda et par holder til i nærheten.
- 4.5 3 egg i Hilleslandsreiret. 4 vipere med sang og oppvisning ved Kvitamyrr, men ingen sikre tegn til reir/ruging.
- 18.5 Ingen vipere å se ved Kvitamyrr. Heller ikke andre vadere. Hilleslandsparet ok.
- 22.6 Til tross for funn av predatert reir ca. 6 på beitet ved traktorveien, var det i dag 3 store unger å se her: 2 fløy og en søkte dekning. Dette kan være unger fra et par som har hekket ute på myra. Uansett har vipene i dette området vært svært anonyme – og for første gang i prosjektet har det vokst opp unger her. Det er utvilsomt takket være predatorjakt og færre rovfugler i år. Vipeungene som nå er på vingene ved Kvitamyrr er de eneste på Sørøst-Karmøy, men forhåpentligvis kan de være med på å snu trenden som har vært negativ i området i flere tiår. I tillegg varslet ikke mindre enn 5 rødstikker fra sitteplasser ute i tjernet.
- 22.7 3 vipere fortsatt på hekkeplassen ved Kvitamyrr (både voksne og ungfugler). Rødstikk varslet unger i myra.

Vipe svinger seg over høydedraget ved Kvitamyrr. I bakgrunnen Hillesland. 6 vipere er alt som er igjen på hele Sørøst-Karmøy som fram til 1990-tallet huset det tidobbelte. 20.4.13.

En av de tre akkurat så vidt flygedyktige ungene ved Kvitamyrr. At dette har lyktes, er et pluss for prosjektet og for jegere som har redusert antall mår og rev i området. 22.6.13.

Norheim-Vormedal

- 10.5 I alt 8 vipere hadde tilhold på de vide jordene på Norheim-Moksheim, sør for Oasen storsenter (bildet). Både syngende og varslende individer. I tillegg ble det oppdaget et par på grensa mellom Vormedal og Mykje, på et kommunalt restområde øst for FMC Biopolymer. Paret syntes å være under etablering. Området hadde vært hestebeitet og et fuktig søkk med en dam tiltrakk seg også andre arter: stokkand, fiskemåke og tjeld.

Spanne

T.v.: Utsnitt fra beitemarka på Bjørnåsen på Spanne sett mot sør. T.h.: Litt lavere i terrenget, sett mot vest ses så vidt Ørpetvedtveien med fuktig beitemark som er prima vipehabitat. Spanne er nå eneste sted på fastlandet som har en «koloni» med vipere. 25.4.13.

- 25.4 8-10 vipere skremt opp i hekketerrenget. Ei ravn var på matjakt i området.
6.6 7 vipere varslet unger over området. Et storspovepar hadde nok også unger.

Røyksund

Dette vipeparet på Røyksund var det sørligste på fastlandssida i 2013. Videre sørøver, på Fosen, ser det ut til at vipa har gitt opp. Hunnen til høyre på bildet er en slags flyktning som i stedet for å hekke på eller nær hjemstedet på Bygnes, flyttet til andre sida av Karmsundet. På Bygnes har vipa sluttet å hekke etter å ha vært der så lenge folk kan huske. Årsakene er som mange steder: tap av egne biotoper, utbygging, gjengroing og mange rovdyr. Til høyre ser en enda hvor Røyksund-paret hekket.

- 27.4 Et par var i gang med hekkeaktiviteter på storfebeite like ved avkjøringen til Røyksund fra nord. Hunnen var merket med metallring på venstre fot.
- 30.4 Hunnen ruget. Hannen satt på ei beitemark nord ved bedehuset.
- 16.5 Ruger fortsatt.
- 29.5 Hannen var ikke å se og hunnen var alene om å jage kråker og passe den ene ungen. Katter og kråker mistenkes som grunn for at det bare var en unge igjen. Ringen til vipemor ble avlest: Stavanger Museum 6209665, merket av observatøren (AKV) på Bygnes 24.5.08.

Ringmerking

Plastringene som vi benytter på vipene i tillegg til metallring, er lette å lese av i felt. Til og med fra et fluktbilde er det mulig å se koden i svart skrift på hvit bakgrunn. Dette er J08C som ble knipset i det den lettet sammen med flokken på 35 ungviper på beitemarkene ved Stangemyrane 8.7. Den ble merket på Hauske 10.6. Pussig nok ble den sett en gang til før den forlot landet. Denne gangen i Hagabukta på Sola hvor den oppholdt seg 15.8. Den siste observasjonen er spennende og kan tyde på at Karmøy-viper bruker Jæren som rasteplass før de trekker videre over Nordsjøen.

Merketall

Karmøy Ringmerkingsgruppe har totalt merka 943 viper på Karmøy og Haugalandet (1980-2013). 31 er merka som voksne, 912 som unger. I prosjektida (2010-13) har vi merka i alt 199, samtlige unger, fordelt slik på hvert enkelt år: 50, 61, 36 og 52. Av de 199 merka ungene har 143 fått påsatt plastringer i tillegg til metallring (plast og metall på hver sin fot). Årsaken til at vi bare setter metallringer på noen unger, er at plastringene er såpass store at de bare kan settes på nær flygedyktige unger. Etter hvert som antall viper med lett lesbare plastringer blir flere, håper vi det vil øke på med tilbakemeldinger slik at vi får mer presis kunnskap om trekkveier, trekktider, rasteplasser underveis og hvor vipene befinner seg gjennom de mørkeste månedene.

Kontroller og gjenfunn

Ventetid i Bøvågen. J9U2 står det trykt på plastringen. Denne vipehannen er innfødt Torvastadbu som har måttet sette hekkeaktivitetene på vent mens frost og vinter ennå dominerer, 27.3.13.

J9U2

Årets første vipekontroll: En hann med nummer J9U2 merket mellom Stangemyrane og Hauge skole i 2011, hvor den selv hekket vellykka i 2012, ble endelig avlest i Bøvika 27.3 hvor den hadde oppholdt seg siden ankomst rundt 16.3 sammen med 20-30 andre viper.

JAZ4

Merket som unge på Sund 1.6.12 og funnet omkommet i snøen i **Nordfriesland, Tyskland** 29.3.13. Denne vipa klarte både høsttrekket og vinteren. Men slutten av mars ble for tøff. Med fortsatt snø og minusgrader over store områder rundt Nordsjøen, ble den offer for de pågående klimaendringene.

Foto og rapportør: Rainer Rehm.

Stavanger Museum 6209665

Merket som unge i et kull på 2 på Bygnes 24.5.08. Den ble oppdaget på et jorde i Røysund 24.4.13. Ringen ble avlest 29.5. Da vokter vipemor en unge. Faren var ikke å se. Kuriøst nok var denne vipa og kulløsken de siste som vokste opp på Bygnes. Ikke nok med det: 6209665 med make var det eneste hekkeparet sør på fastlandet i 2013.

Alenemor med travle dager. Katter og kråker er aldri langt unna. Bare 1 unge igjen. 29.5.

J7U5

Merket som unge på Øvrabø 4.6.11, ble avlest i Bøvågen 6.6.13 som hann. Den rastet i sjøkanten sammen med 5 andre viper. Haltet. (Merker og kontrollør: AKV).

J6U7

Merket som unge på Nes, Vest-Karmøy 30.5.11 og kontrollert nøyaktig på stedet 4.8.13. Den var da sammen med 3 ungfugler (sine egne?). I merkeåret ble vipa kontrollert på hjemstedet så pass seint som 28.8. Det kan se ut som den fortsetter denne strategien med å dra seint sørover, siden de aller fleste vipene i 2013 er reist allerede 4.8. Ellers ble denne vipa også sett ved fødestedet 22.3.12.

Hjemmetro vipa på Nes. Her er den på samme gulrotåkeren 4.8.13 som den ble merket på som unge 30.5.11.

Det er verdt å merke seg at alle funnene i 2013 av hekkende vipere er merket i 2011 eller før. Det eneste funnet av en 1-åring, klekket i 2012, er den som ble funnet død i snøen i Tyskland. Dette indikerer at de gamle og erfarne vipene taklet den usedvanlig kalde vinteren og starten på våren i Europa bedre enn de som var utenlands for første gang.

Kontroller av 2013-årgangen:

Her er den unge Hemnes-vipa J34C fotografert i fjæra 19 km nord for Aberdeen i Skottland. Dette er årets andre utenlandsfunn. Vil vipa overvintre her eller dra videre? Foto: M. Souter.

J34C merket som unge på kubeitene på Hemnes 12.6, ble kontrollert og fotografert i Ythan Estuary, Grampian Region, nær **Aberdeen, Skottland** 29.8.

J08C merket på Hauske 10.6, ble kontrollert på Stange 8.7 og i **Hagabukta, Sola** 15.8.

J17C og J18C merket ved Bøvatnet 25.5 var fortsatt ved merkestedet 13.6.

Et verneverdig mangfold

Fuglene og kulturlandskapet. Fotoglimt 2013.

Storspove og stær jakter meitemark på en av plenene ved Hydro, Håvik. 5.4. De mange ulike biotopene som kratt og hagevekster, grasenger, småkupert lyngmark, dammer, myr og sjø, gjør området til at av de mest fuglerike i Karmøy. Industriområder med tung inngjerding og stor menneskelig aktivitet synes å beskytte fuglene mot rovdyr, og når bedriftene selv i tillegg tar hensyn til fuglene, blir stedene til vellykka hekkeplasser for mange arter. Eventuell forurensing, støy og menneskelig ferdsel ofte døgnet rundt, ser ikke ut til å bekymre fuglene eller innvirke på reproduksjonen deres.

Et hustak ved Medhaugsanden fungerer hvert år som varmeplate og landingsplass for nyankomne tjelder, 14.3. Heiloen har dessverre gått ut som hekkefugl i Karmøy, men noen få mellomlander ennå tidlig på våren på vei til de få hekkeplassene som ennå finnes av sørlig heilo bl.a. i Tysvær, Vindafjord, Ølen og Etne. Ei vannrikse holdt til på mudderflatene i Vikevågen mens myr og tjern ennå var islagte i slutten av mars.

Spannevatnet er en skikkelig andedam hvor forskjellige arter finner så gode livsbetingelser at de hekker tett på hverandre. Øverst: Toppandmor med ungeflokken sin. Enda en hunn hekket, men den hadde fortsatt egg da bildet ble tatt. Nede til venstre: 5 nesten flygeklare stokkandunger. Til høyre: Siland med en av de 7 ungene den svømte rundt i vatnet med. 8.7.13. Spannevatnet er næringsrikt og holmen med mye vegetasjon tilbyr skjul for hekkende fiskemåker og ender. Helt på sørspissen (ses på bildet med stokkandungene) er det åpent nok til at et makrellternepar også hekket.

Øverst t.v.: Bergirisk på Fosen, en av en liten flokk på trekk. I Karmøy er artens lange historie som hekkefugl over. Det er en gåte hvorfor en så livskraftig bestand som vi hadde fram til 1990-årene, nå synes å være borte for godt. Orrfuglen holder så vidt stand i de sentrale delene av Sør-Karmøy, på bilde ei høne nær spillplass. Midten: Hettemåkene i Bøvatnet hadde et rekordår takket være jegere som har fått ned antall firbeinte rovdyr i området. Gulspurv ved Rabbavatnet. Arten er nær utryddelse i Karmøy, men har ennå noen gode hekkeplasser på fastlandet. Nederst: Gjøkunge på Håvik og lappspove i en dam på Kvilhaug.

Referanser

Adrian S. Seymour, Stephen Harris, Craig Ralston & Piran C.L. White (2003): Factors influencing the nesting success of Lapwings *Vanellus vanellus* and behaviour of Red Fox *Vulpes vulpes* in Lapwing nesting sites, *Bird Study*, 50:1, 39-46

Aftenbladet. Kråkefangst på Jæren. (2012). <http://www.aftenbladet.no/nyheter/lokalt/jaeren/Herer-krake-nummer-551-i-fellen-2937014.html>

Atienza, J.C. et al. (2012). - Directrices para la evaluación del impacto de los parques eólicos en aves y murciélagos. Versión 3.0. www.seo.org

Byrkjedal et al 2012. Vipa på Jæren 1997-2011. *Ornis Norvegica* (2012), 35: 16-22

Byrkjedal, I., Grønstøl, G. B., Hafsmo, J. E. and Lislevand, T. 2000. Chick punishment and chick adoption in Northern Lapwings. *Ornis Fennica* Vol. 77(2): 89-92.

Byrkjedal, I., Grønstøl, G. B., Lislevand, T. Pedersen, K. M., Sandvik, H. and Stalheim, S. 1997. Mating systems and territory in Lapwings *Vanellus vanellus*. *IBIS* 139: 129-137.

European union management plan 2009-2011 Lapwing *Vanellus vanellus*
<http://ec.europa.eu/environment/nature/conservation/wildbirds/hunting/docs/Lapwing%20EU>

Grønstøl, G., Blomqvist, D., and Wagner, R. 2005. Hekkedynamikk og produksjon hos vipper på Öland. *Calidris* 2: 28:34.

Grønstøl, G., Blomqvist, D., and Wagner, R. 2003. Hekkebiologien hos Vipe - med resultater fra undersøkelser gjort på Öland våren 2003. *Calidris* 2-3:18-27.

Grønstøl, G. B. and K. M. Pedersen 1997. Neighbour interference in Northern Lapwing nest defence. *Ornis Fennica* 74(1): 59-61.

Heldbjerg, H., Lerche-Jørgensen, M. & Eskildsen, A. (2011): Overvågning af de almindelige fuglearter i Danmark 1975-2010. Årsrapport for Punkttællingsprojektet. Dansk Ornitologisk Forening.

*Impacts of predation on the hatching success of Northern Lapwings *Vanellus vanellus* in relation to Red Fox *Vulpes vulpes* density* http://www.dmu.dk/fileadmin/Attachments/Rasmus_

Kvinneland, A. 2012 Prosjekt vern vipa. Rapport 1 – 2012. BioDiv2010.
<http://karmoy.ringmerkingsgruppe.no>

Lislevand, T., Byrkjedal, I, Grønstøl, G. 2008 Dispersal and age at first breeding in Norwegian Northern Lapwings (*Vanellus vanellus*). *Ornis Fennica* in press.

Lislevand, T., Byrkjedal, I, and Grønstøl, G. B. 2002. Vipenes atferd og levesett i hekketiden. *Vår Fuglefauna* 25(2): 52-58.

Lislevand, T., Byrkjedal, I., Grønstøl, G. B. and Hafsmo, J. E. 2001. Mate replacement and male brood adoption in Lapwings *Vanellus vanellus*. *Wader Study Group Bulletin* 95: 55-58.

Mjølsnes, Kjell (2012) Ta vare på vipa (seminar). Naturvernforbundets vipeprosjekt.

Parr, R. (1992). - The decline to extinction of a population of Golden Plover in north-east Scotland. *Ornis Scand.* 23: 152-158.

Sheldon, R., Bolton, M., Gillings, S. & Wilson, A. (2004). - Conservation management of Lapwing *Vanellus vanellus* on lowland arable farmland in the UK. – *Ibis* 146 (Suppl. 2): 41-49.

Shrubb, M. (1990). - Effects of agricultural change of nesting Lapwings *Vanellus vanellus* in England and Wales. – *Bird Study* 37: 115-127.

Taylor, I.R. & Grant, M.C. (2004). - Long-term trends in the abundance of breeding Lapwing *Vanellus vanellus* in relation to land-use change on upland farmland in southern Scotland. – *Bird Study* 51: 133-142

Vorisek, P. (2005). - Population trends of European common birds, 2005 update. – Internet publication, European Bird Census Council: www.ebcc.info.

Lenka ŽÍDKOVÁ¹, Věra MARKOVÁ¹ and Peter ADAMÍK², 3. Lapwing, *Vanellus vanellus* chick ringing data indicate a region-wide population decline in the Czech Republic. *Folia Zool.* – 56(3): 301–306 (2007)